

Mikko Piispa, Anni Ojajärvi ja Tomi Kiilakoski

TULEVAI- SUUSUSKO HUKASSA?

Nuoret ilmastoaktivistit ja keskustelu
tulevaisuudesta

17.11.2020

Sitra muistio

© Sitra 2020

Mikko Piispa, Anni Ojajärvi ja Tomi Kiilakoski

Tulevaisuususkko hukassa? Nuoret ilmastoaktivistit
ja keskustelu tulevaisuudesta

ISBN 978-952-347-187-0 (PDF) www.sitra.fi

Julkaisua koskevat tiedustelut: julkaisut@sitra.fi

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi
tuotettuja sisältöjä.

Sisällys

Esipuhe	4
Tiivistelmä ja suosituksia	5
Sammanfattning och rekommendationer	8
Summary and recommendations	11
Johdanto	14
Tulevaisuuskeskusteluun osallistuminen ja keskustelun hyväksyttävyys	18
Tulevaisuuskeskustelun paikat ja keinot	23
Mitä ja miten tulevaisuudesta keskustellaan?	27
Sanasto ja arvot – mitä ilmastoaktivistit tuovat tulevaisuuskeskusteluun?	31
Tulevaisuususkosta vaikuttamiseen	36
Yhteenvetoa	40
Kiitokset	44
Lähteet	45
Liite: Tutkimusaineisto, menetelmät ja tutkimusetiikka	50
Kirjoittajista	52

Esipuhe

Nuoret ilmastoaktivistit ovat viime vuosina astuneet ilmastokeskustelun eturiviin. He ovat väsymättömästi vaatineet tiukempaa ilmastopolitiikkaa ja toimineet myös tieteen äänitorvina vaatien faktoihin pohjautuvaa päätöksentekoa ja keskustelua. Vaikka huomio on kiinnittynyt erityisesti ilmastokriisiin ja nykyhetken ongelmiin, on nuorilla ilmastoaktivisteilla paljon ajatuksia myös siitä, millaisia ovat toivottavat tulevaisuudet. Nuoret osoittavat mieltään juuri tulevaisuutensa puolesta huomioiden sen haasteet kokonaisvaltaisesti.

Kuten käsissäsi oleva muistio kuitenkin osoittaa, nuoret ilmastoaktivistit ovat monipuolinen joukko ihmisiä, joilla on erilaisia ajatuksia ja tapoja vaikuttaa. Lukuisat sitaatit tuovat nuorten näkemyksiä syvemmin esille. Pinnalle nousee erityisesti vahva halu sekä keskustella yksityiskohtaisemmin tulevaisuuksista, että saada aikaan muutosta kohti toivottavaa, reilua ja kestävää tulevaisuutta. Uhkakuvien sijaan toivotaan keskustelua myös siitä, mitä hyvää ilmastokriisin torjunnalla voidaan saada aikaan – ja että tämä keskustelu johtaa myös toimintaan. Nuoret eivät myöskään tyydy tunteita ja arvoja välittävän maskotin rooliin, vaan haluavat osallistua keskusteluun yhteiskunnan suunnasta kokonaisvaltaisesti.

Demokratian haasteita on jo pitkään ollut eriarvoistuminen ja luottamukseen rapautuminen. Keskeiseksi sanaksi nousee osallisuus, johon sekä tulevaisuususkon että uskon omiin vaikutusmahdollisuuksiin vaikuttavat. Tämän muistion haastatteluista käy ilmi, kuinka nuorten luottamus päätöksentekijöihin on veitsenterällä, koska nuoret eivät näe juhlapuheiden johtavan vastaaviin toimiin riittävän nopeasti. Samalla nuoret kokevat, että heillä ei ole varaa vajota apatiiaan. Yleistäen voisi kuvata haastatteluista piirtyviä tunnelmia niin, että paljon on vielä tehtävissä ja työskentely paremman tulevaisuuden eteen on moraalinen velvollisuus.

Sitran Tulevaisuuden uudistajat -projektissa tavoitteena on lisätä keskustelua toivoa luovista tulevaisuuskuvista sekä vahvistaa suomalaisten tulevaisuusajattelua ja muutoksen tekemisen taitoja. Keskeinen osa tätä on tulevaisuuskeskustelun popularisoiminen eli osallisuuden lisääminen sekä rakentavan ja tulevaisuussuuntautuneen keskustelun edellytysten parantaminen. Tulevaisuuteen vaikuttaminen on taito, jota voi ja kannattaa niin yksilöiden kuin organisaatioiden kehittää. Tämä muistio avaa tulevaisuuteen vaikuttamista ja toivottavia tulevaisuuksia nuorten ilmastoaktivistien näkökulmasta. Haluammekin kiittää Mikko Piispaa, Anni Ojajärveä ja Tomi Kiilakoskea selkeästä ja mielenkiintoisesta muistiosta, jonka toivomme lisäävän ymmärrystä nuorten ilmastoaktivistien tulevaisuuden näkymistä sekä herättävän lukijoissa ajatuksia ilmastokeskustelun muuttamisesta.

Jenna Lähdemäki-Pekkinen

Asiantuntija, ennakointi ja strategia

Mikko Dufva

Johtava asiantuntija, ennakointi ja strategia

Tiivistelmä ja suosituksia

Tämä muistio kokoaa tutkimushankkeen Nutopia – nuorten utopiat ilmastomuutoksen aikakaudella havaintoja tulevaisuuskeskustelusta. Sitä varten kerättiin etnografista tutkimusaineistoa ja yhteensä 18 nuoren ilmastoaktivistin haastattelut kevään 2020 aikana. Muistiossa selvitetään muun muassa seuraavia kysymyksiä:

- Millaista yhteiskunnallista keskustelua tulevaisuudesta ilmastoaktivistien mukaan käydään, missä sitä käydään, ja millaisia ongelmia ja puutteita keskusteluun liittyy?
- Minkälainen tulevaisuusko tulevaisuuskeskustelujen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen pohjalta rakentuu? Antavatko tulevaisuuskeskustelut ja aktivismi aihetta toivolle siitä, että yhteiskunta voi todella muuttua?

Tulokset osoittavat, että nuoret ilmastoaktivistit vaativat lisää tulevaisuutta koskevaa keskustelua, ja he kaipaavat sille lisää paikkoja ja tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua. Nuoret painottavat, että tiedeyhteisön varoitukset ilmastokriisistä on otettava vakavissaan. Nuoret kokevat, että heillä on tietoja ja valmiuksia osallistua keskusteluun, vaikka yhteiskunnallisissa keskusteluissa ilmastosta puhuvia nuoria pyritään monesti vähättelemään ja sivuuttamaan erilaisin tavoin.

Tällä hetkellä keskustelu näyttäytyy nuorille sirpaleisena ja epämääräisenä, jossa keskitytään kapeisiin, usein tarkoitushakuisesti politisoituihin teemoihin. Tulevaisuuskeskusteluun toivotaan lisää syvyyttä ja näkymiä siitä, mitä hyvää ilmastokriisin hillinnällä voitaisiin saavuttaa. Kokonaisvaltainen keskustelu yhteiskunnan suunnasta puuttuu. Aktivistit kokevat, että poliittinen keskustelu on mielikuvituksetonta ja demokraattisen keskustelun ja vaikuttamisen areenat puutteellisia.

Keskeinen sisällöllinen ongelma ilmastokeskustelussa on aktivistien mukaan se, että taloudelliset ja teknologiaan nojaavat näkökulmat dominoivat ja rajoittavat tulevaisuuskeskustelua. Talousargumentteja käytetään yhteiskunnallisissa keskusteluissa myös ulossulkemisen keinona: ne tuottavat vaihtoehdottomuutta ja rajaavat sitä, keiden annetaan osallistua vaikuttamisen areenoille. Vähättelyn ja ulossulkemisen tavoista huolimatta nuoret ilmastoaktivistit ovat kuitenkin pystyneet vaikuttamaan monin tavoin yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Nuoret ovat tuoneet tulevaisuuskeskusteluun arvojen ja tunteiden merkitystä sekä muistutuksen ilmastokriisin kiireellisyydestä. Samalla he ovat osaltaan vakiinnuttaneet tiettyä aiheeseen liittyvää sanastoa.

Nuorten ilmastoaktivistien kokemukset tulevaisuususkosta vaihtelivat. Laajasti jaettua oli, että tulevaisuuteen liittyy vakavia uhkakuvia, jotka todennäköisesti tai mahdollisesti realisoituvat. Omalla toiminnalla uskotaan kuitenkin olevan merkitystä, ja siihen koetaan olevan velvollisuus. Oman sävyensä tilanteeseen toi koronapandemia. Se on vakava inhimillinen tragedia, jonka kohdalla tulisi kuunnella tiedettä, mutta sen ei pitäisi sivuuttaa ilmastokriisin ratkaisuja sivuraiteille. Koronakriisin ratkaisut nähtiin ikkunana, jossa tärkeitä ilmastotoimia olisi tapahduttava. Siten koronapandemian

ulospääsy ja sen kytkös ilmastokriisiin ja demokratiaan vaikuttaa väistämättä myös tulevaisuususkoon ja -näkyymiin.

Toistaiseksi monet ilmastoaktivistit painottavat joutuneensa pettymään. Poliittinen järjestelmä ei vaikuta kykeneväiseltä riittävän nopeisiin ja tehokkaisiin ilmastotoimiin. Ilmastoliikkeen sisällä ei ole yhtenäistä näkemystä siitä, millä tavalla yhteiskunnan tulisi laajemmin muuttua, mutta minimi-toive ja -tavoite olisi pikainen kasvihuonepäästöjen laskeminen ja yhteiskuntien siirtymä hiilineutraaleiksi. Tulevaisuuden yhteiskunnasta on käytävä avointa, rakentavaa ja eri toimijoiden osallistumismahdollisuudet huomioivaa keskustelua ja debattia.

Kymmenen suositusta

1. Tulevaisuuskeskustelun foorumien rakentaminen ja kehittäminen

Tulevaisuuskeskustelua käydään eri areenoilla, mutta nämä areenat eivät välttämättä kohtaa toisiaan. Ylisukupolvinen ja eri yhteiskunnan tahojen välinen dialogi ei tapahdu automaattisesti. Ongelmana saattavat olla myös tahalliset ulos sulkemiset ja keskusteluiden pirstaloituminen eri pienryhmiin. Tämä ei edistä tulevaisuuskeskustelua ja näkymien rakentamista. Riittävän kattavien ja kokonaisvaltaisten tulevaisuuskuvien pohdinnan fasilitointi ja siihen sopivien foorumien luominen mahdollistaisi nykyistä laajemman kohtaamisen.

2. Poliitikkojen haastaminen mukaan tulevaisuuskuvien luomiseen

Poliitikkoja tulisi haastaa kertomaan julkisesti, mitä he tavoittelevat ja millainen on heidän visionsa tulevaisuudesta – ei vain reaktiivista, kapea-alaista, leikkauksiin ja muihin toimenpiteisiin keskittyvää puhetta. Tässä oma roolinsa on myös tiedotusvälineillä. Proaktiivinen tulevaisuuskuva niin Suomesta kuin globaalista todellisuudesta edellyttää poliitikoilta rohkeutta. Keskustelua tulee käydä myös eri demokratian toimijoiden välillä, niin kansalaisten kesken kuin kansalaisten ja päättäjien välillä aidossa dialogissa.

3. Nuorten omien foorumien tunnistaminen

Nuoret jakavat tietoa, tulkitsevat sen merkitystä sekä keskustelevat tulevaisuudesta omissa keskusteluareenoissaan. Usein nämä hyödyntävät sosiaalista mediaa ja digitaalisia alustoja. Näiden areenoiden arvon tunnistaminen ja niiden kytkeminen perinteiseen media- ja poliittiseen julkisuuteen rikastaa keskustelua.

4. Tulevaisuuskeskustelun demokratisoiminen

On pohdittava, kuinka kaikki halukkaat todella pääsevät keskusteluihin mukaan. Tämä vaatii eri aikatasoja: lyhytjänteistä ja pitkäjänteistä aktivoimista, virittämistä ja kasvatusta. Keskusteluun osallistumisen pitäisi myös olla mahdollista ilman leimaamista, vähättelyä tai eristämistä.

5. Arvojen nostaminen tulevaisuuskeskusteluun

On pohdittava myöskin miten arvot muuntuvat konkreettisiksi teoiksi, politiikaksi ja käytänteiksi. Arvojen kautta aukeaa se talous-teknišrationaalista horisonttia laiveampi käsitys siitä, mitä me todella haluamme tulevaisuudelta, ja miten nämä tulevaisuuden kuvat muunnetaan tämän päivän teoiksi.

6. Asiantuntijoiden on otettava vastuuta

Tieteentekijät ovat tuottaneet tietoa ilmastokriisistä ja sen näkymistä. Tiedemaailma ja muut asiantuntijat voivat kuitenkin edesauttaa myös kansalaiskeskustelun kehitystä muun muassa jakamalla osaamistaan ja tuottamalla käsitteitä ja sanastoa tulevaisuuden ymmärtämiseksi. He voivat tarjota resurssiaan, verkostojaan ja alustoja kansalaiskeskustelun käymiselle.

7. Tulevaisuuskeskustelussa on pyrittävä etsimään sopivia tasoja

Yhteiskunnallinen muutos ja ilmastokriisi ovat monisärmäisiä kehityskulkuja, mutta niitä ei tulisi pelkistää vain yksittäiskysymyksiksi. Tulevaisuus koskee ihmisiä, luontoa ja sitä miten elämme kokonaisvaltaisesti. Tämän sanoittaminen ja kuvittaminen on epäilemättä haastavaa, mutta sille vaikuttaa olevan akuutti tarve.

8. Miten noustaan koronan alta

Koronakriisi on kaventanut demokraattisen vaikuttamisen mahdollisuuksia ja vienyt kaistatilaa muilta tärkeiltä aiheilta. Tulevaisuuskeskustelu ja sen mahdollisuudet ja paikat kytkeytyvätkin suuressa määrin demokratian tilaan. Keskusteluja on vaalittava niin koronan aikana kuin tilanteessa, jossa koronakriisi alkaa jossain vaiheessa hellittämään.

9. Vaihtoehtojen tuominen näkyväksi

Yhteiskunnassamme on jo monia tahoja ja elementtejä, jotka ovat kuvitelleet tulevaisuutta uusin ja radikaalistikin vaihtoehtoisin tavoin. Jotkut elävät näitä utopioitaan todeksi jo nyt. Näiden tulisi päästä kuuluviin ja näkyviin – esimerkiksi tahot, jotka ovat jo löytäneet vaihtoehtoja kulutusyhteiskunnan ja talouskasvuorientaation ulkopuolelta, voivat tarjota tärkeitä näkemyksiä ja kokemuksia.

10. Keskustelu siitä, mikä on tärkeää

Yhteiskunnassa on käytävä keskustelua siitä, mikä on todella tärkeää, ja miten mittaamme hyvinvointiamme tulevaisuudessa – pelkkä talouskasvu ei riitä. Lyhyen tähtäimen hyötyyn vetoavat argumentit on voitava kyseenalaistaa.

Sammanfattning och rekommendationer

Denna rapport sammanställer observationer från framtidsdiskussionen i forskningsprojektet Nutopia – nuorten utopiat ilmastonmuutoksen aikakaudella (Nutopia – ungdomars utopier i klimatförändringens tidevarv). För studien insamlades etnografiskt forskningsmaterial och intervjuer med sammanlagt 18 unga klimataktivisterna under våren 2020. Rapporten redogör för bland annat följande frågor:

Vilken samhällsdebatt förs om framtiden enligt klimataktivisterna, var förs den, och vilka problem och brister är förknippade med den?

Vilken slags framtidstro skapas utifrån framtidsdiskussioner och samhällelig påverkan? Ger framtidsdiskussioner och aktivism anledning till en förhoppning om att samhället faktiskt kan förändras?

Rapportens resultat visar att unga klimataktivisterna kräver ytterligare diskussion om framtiden, fler diskussionsforum och jämlika möjligheter att delta i den. I stället för sitt eget perspektiv betonar de unga hur vetenskapens varningar om klimatkrisen måste tas på allvar. De unga upplever att de har kunskaper och färdigheter att delta i diskussionen, trots att man i samhällsdebatten på många olika sätt ofta försöker förminska eller förbise unga som pratar om klimatet.

För närvarande ter debatten sig splittrad och diffus för de unga, och fokus ligger på smala, ofta tendentiöst politiserade teman. De unga efterlyser djup i framtidsdebatten samt vilka fördelar som kan nås genom att kontrollera klimatkrisen. En övergripande debatt om samhällets riktning saknas i samhället. Aktivisterna upplever att den politiska debatten är fantasilös och arenorna för demokratisk diskussion och påverkan är bristfälliga.

Ett centralt problem när det gäller innehållet i klimatdebatten är enligt aktivisterna att de ekonomiska och tekniska perspektiven dominerar och begränsar framtidsdebatten. Ekonomiska argument används också som en uteslutningsmetod i samhällsdebatten: de skapar en avsaknad av alternativ och begränsar vilka som tillåts delta i påverkansarenorna. Trots tendenserna för förminskning och uteslutning har de unga klimataktivisterna emellertid kunnat påverka samhälleliga diskussioner på många sätt. De unga har bidragit med betydelsen av värderingar och känslor samt en påminnelse om klimatkrisens angelägenhet. Samtidigt har de för sin del etablerat en viss terminologi kring temat.

De unga klimataktivisternas upplevelser av framtidstro varierade. En vanlig delad upplevelse var att framtiden förknippas med allvarliga hotbilder som sannolikt eller eventuellt kommer att realiseras. De egna handlingarna trots dock ha betydelse och de upplevs vara en skyldighet. Situationen påverkades även av coronapandemin. Det är en allvarlig mänsklig tragedi, där man likaså borde lyssna på vetenskapen, men den borde inte styra in klimatkrisens lösningar på ett sidospår. Coronakrisens lösningar sågs som ett fönster där viktiga klimatåtgärder bör ske. På så sätt påverkar coronapandemins utgång och koppling till klimatkrisen och demokratin oundvikligen även framtidstron och -utsikterna.

Tills vidare betonade många klimataktivister att de varit besvikna. Det politiska systemet verkar inte ha förmågan till tillräckligt snabba och effektiva klimatåtgärder. Inom klimatrörelsen råder ingen enhetlig syn på hur samhället borde förändras på det övergripande planet, men minimiönskan och -målet är att växthusgasutsläppen ska minska och samhällen ska bli klimatneutrala. En öppen, konstruktiv diskussions och debatt, som även beaktar olika aktörers möjligheter att delta, ska föras om framtidens samhälle.

Rekommendationer:

1. Skapa och utveckla forum för framtidsdiskussion

Framtidsdebatten förs på olika arenor, men dessa arenor möts nödvändigtvis inte. En dialog som överbryggar generationerna och som förs mellan olika aktörer i samhället sker inte automatiskt. Även avsiktlig utslutning och en splittring av diskussioner mellan olika smågrupper kan också utgöra ett problem. Detta främjar inte framtidsdebatten och skapandet av utsikter. Facilitering av diskussioner kring tillräckligt omfattande och övergripande framtidsvisioner och skapande av lämpliga forum skulle möjliggöra mer heltäckande möten äni nuläget.

2. Utmana politiker till att skapa framtidsvisioner

Politiker bör utmanas att offentligt berätta vad de eftersträvar och vad deras vision om framtiden är – inte endast reaktivt, snävt prat som fokuserar på nedskärningar och andra åtgärder. Även massmedierna har en roll i detta. En proaktiv framtidsvision för såväl Finland som den globala verkligheten kräver mod av politiker. En diskussion bör även föras mellan olika aktörer i demokratin, såväl mellan medborgare som mellan medborgare och beslutsfattare i en genuin dialog.

3. Identifiera ungas egna forum

Ungdomar delar information, tolkar dess betydelse och diskuterar framtiden på egna diskussionsarenor. Dessa arenor utnyttjar ofta sociala medier och digitala plattformar. Att identifiera värdet på dessa arenor och koppla in dem till traditionell medie- och politisk offentlighet berikar diskussionen.

4. Demokratisera framtidsdebatten

Det måste diskuteras hur alla villiga verkligen kan delta i diskussionerna. Detta kräver olika tidsnivåer: kortsiktig och långsiktig aktivering, stimulans och fostran. Det bör också vara möjligt att delta i debatten utan stämpling, förminskning eller isolering.

5. Lyfta fram värderingar i framtidsdebatten

Diskutera hur värderingarna omvandlas till konkreta gärningar, politik och praxis. Via värderingarna öppnas en bredare uppfattning än den ekonomisk-tekniskt rationella horisonten om vad vi verkligen önskar oss av framtiden och hur dessa framtidsvisioner omvandlas till gärningar i dag.

6. Experter måste ta ansvar

Forskare har producerat information om klimatkrisen och dess utsikter. Vetenskapsvärlden och andra experter kan emellertid också bidra till utvecklingen av medborgardebatten bland annat genom att dela med sig av sin kunskap och ta fram begrepp och terminologi för att förstå framtiden. De kan erbjuda sina resurser, nätverk och plattformar för medborgardebatten.

7. Lämpliga nivåer ska sökas för framtidsdebatten

Den samhällseliga förändringen och klimatkrisen är flerdimensionella förlopp, men de ska inte förenklas till enskilda frågor. Framtiden berör människan, naturen och hur vi lever – på ett övergripande sätt. Att lägga ord och bilder på detta är utan tvekan krävande, men det verkar finnas ett akut behov av det.

8. Hur återhämtar vi oss efter coronaviruset

Coronakrisen har minskat möjligheterna till demokratisk påverkan och tagit utrymme av andra viktiga ämnen. Framtidsdebatten och dess möjligheter och platser kopplas i stor utsträckning till demokratins tillstånd. Det gäller att värna om diskussioner såväl under coronaviruset som i ett läge där coronakrisen börjar lätta.

9. Synliggöra alternativ

I vårt samhälle finns redan en mängd aktörer och element som har föreställt sig framtiden på nya, även radikalt alternativa sätt. Somliga lever redan nu i dessa utopier. De bör få synas och höras – till exempel kan de som redan har funnit alternativ utanför konsumtionssamhället och tillväxtorienteringen erbjuda viktiga yppunkter och erfarenheter.

10. I samhället måste vi diskutera vad som verkligen är viktigt

Vi måste diskutera vad som verkligen är viktigt och hur vi mäter vår välfärd i framtiden – enbart ekonomisk tillväxt är inte tillräckligt. Argument som åberopar kortsiktig nytta måste kunna ifrågasättas.

Summary and recommendations

This report summarises the observations made concerning the discussion about the future in the research project Nutopia – young people’s utopias in the era of climate change. The observations are based on ethnographic research data and interviews with 18 young climate activists conducted in the spring of 2020. The report addresses the following questions, for example:

What kind of societal discussion is there about the future according to the climate activists, where are these discussions held and what kinds of problems and deficiencies are associated with those discussions?

What kind of faith in the future is built by these discussions about the future and societal influence? Do the discussions about the future and activism create hope that society can actually change?

The results of the report show that young climate activists demand more discussion about the future. They also want more forums for these discussions as well as equal opportunities for participation. Instead of focusing attention on their own perspective, young people emphasise the scientific community’s warnings about the need to take the climate crisis seriously. Young people feel they have the necessary knowledge and capacity to participate in the dialogue despite the fact that, in societal discussions, young people who talk about the climate are often belittled or ignored in various ways.

The discussion is currently seen by young people as fragmented and nebulous, with the focus on narrow themes that are often purposefully politicised. They want the discussion about the future to be deeper and more focused on the positives that could be achieved by mitigating the climate crisis. There is a lack of a comprehensive discussion about the direction of society. For the activists, the political debate lacks imagination and the arenas of democratic discussion and advocacy are inadequate.

According to the activists, one key content-related problem with the climate discussion is that economic and technology-driven perspectives dominate and restrict the discussion about the future. Economic arguments are also used in societal discussions as a tool for exclusion: they lead to a perceived lack of alternatives and restrict participation in the arenas of influence. Despite being undervalued or excluded, young climate activists have nevertheless been able to influence the societal discussions in many ways. Young people have introduced the importance of values and emotions to the discussion about the future and underscored the urgency of the climate crisis. At the same time, they have contributed to better establishing certain terminology related to the topic.

The perceptions of young climate activists concerning faith in the future were varied. Many of them felt that there are serious threatening scenarios associated with the future, and that the realisation of these scenarios is probable or possible. However, they believe that one’s own actions are significant and that people have an obligation to take action. The situation is also coloured by the COVID-19 pandemic. It is a serious human tragedy, one in which

decisions should also be driven by science, but the need for solutions to the climate crisis should not be sidetracked by the pandemic. Solutions to the COVID-19 crisis were perceived as a window in which key climate action should occur. Resolving the COVID-19 pandemic and its links to the climate crisis and democracy inevitably influence faith in, and the outlook for, the future.

For now, many climate activists say they have been disappointed. The political system does not appear capable of sufficiently fast and effective climate action. Within the climate movement, there is a lack of a coherent view of how society should change in a broader sense, but the minimum hope and objective is the rapid reduction of greenhouse gas emissions and the transition to a carbon-neutral society. There is a need to engage in open and constructive discussion and debate about the society of the future that takes the participation opportunities of various parties into consideration.

10 recommendations

1. Building and developing forums for discussion about the future

Discussions about the future are held in various arenas, but there may not be any overlap between them. Cross-generational dialogue and dialogue between different participants in society do not happen automatically. There may also be problems in the form of deliberate exclusion and discussions being fragmented into various small groups. This does not support progress in discussions about the future and the development of future prospects. Facilitating sufficiently comprehensive future scenarios and creating the appropriate forums for this purpose would enable encounters on a broader front than at present.

2. Challenging politicians to participate in the development of future scenarios

Politicians should be challenged to publicly disclose what their objectives are and what their vision of the future is, instead of focusing on talk that is reactive and narrow and focuses on cuts and other measures. The media also has a role to play in this respect. Creating a proactive future scenario of Finland and the global reality requires courage on the part of politicians. There is also a need for discussion between various participants in the democratic process, both between people and between people and policymakers, in genuine dialogue.

3. Recognising young people's own forums

Young people share information, interpret its meaning and discuss the future in their own arenas of discussion, which often involve social media and digital platforms. Recognising the value of these arenas and linking them to the traditional public forums of the media and politics has an enriching effect on the discussion.

4. Democratising the discussion about the future

It is important to find ways to ensure that everyone who wishes to participate in these discussions can do so. This calls for different time frames: short-term and long-term activation, stimulation and education. It should also be possible to participate in the discussion without fear of being labelled, undervalued or isolated.

5. Introducing values to the discussion about the future and

Thinking about how values are transformed into concrete action, policy and practices. Through values, it is possible to open up an understanding – broader than the economic, technical and rational horizon – of what we truly want from the future, and how these scenarios of the future are transformed into action in the present.

6. Specialists must take responsibility

Scientists have produced information on the climate crisis and its outlook. However, scientists and other specialists can also contribute to the development of discussion in society by, for example, sharing their expertise and producing concepts and terminology that help understand the future. They can make their resources, networks and platforms available for societal discussion.

7. There is a need to search for suitable levels in the discussion about the future

Societal change and the climate crisis are multi-faceted trends, but they should not be simplified into individual questions. The future concerns people, nature and how we live – in a very broad sense. Putting this into words and images is undoubtedly challenging, but there seems to be an acute need for it.

8. How do we emerge from the COVID-19 pandemic

The COVID-19 crisis has narrowed the opportunities for democratic participation and reduced the focus on other important topics. The discussion about the future and the opportunities and forums for that discussion are largely linked to the state of democracy. It is important to facilitate these discussions during the COVID-19 pandemic and when the crisis eventually begins to ease.

9. Giving visibility to alternatives

There are already many parties and elements in our society who have imagined the future in new and sometimes radically alternative ways. Some are already making these utopias a reality. They should be seen and heard. This includes those who have found alternatives outside the consumption-driven society and the orientation of economic growth, as they may be able to offer important perspectives and experiences.

10. There is a need to engage in discussions in society on what is truly important

and how we will measure our well-being in the future. Purely focusing on economic growth is not enough. It must be possible to call into question arguments that are based on short-term interests.

Johdanto

Yhteiskunnallista horisonttia ovat pitkään värjänneet epävarmuus ja erilaiset uhkakuvat, mutta vuosi 2020 vaikuttaa aloittaneen uuden, eskaloitumisten vuosikymmenen. Ainakin kriisit ovat konkretisoituneet. Arki on muuttunut, ja sitä kautta odotukset tulevaisuudesta.

Päällekkäiset ja sisäkkäiset kriisit – ilmasto- ja ekologinen kriisi, korona-kriisi ja globaalin kapitalismin kriisi, sekä lukuisat pienemmät, mutta edellä mainittuihin eri tavoin kytkeytyvät kriisit – ovat osoittaneet, että yhteiskuntamme ovat peruuttamattomassa ja voimakkaassa muutostilassa. Paluuta vanhaan ei ole, tai ei ainakaan tulisi olla – sen sijaan olisi pystyttävä kuvittelemaan uusi, kestävämpi ja resilientimpi yhteiskunta (Toivanen 2020; Spash 2020). Tässä nuorten ilmastoaktivistien ajatukset, kokemukset, näkemykset ja toiminta voivat olla keskeisenä apuna, sillä juuri nämä nuoret pyrkivät artikuloimaan nuorten poliittista toimijuutta ja rakentamaan aktiivisesti tulevaa. He muuttavat teoksi ja toiminnaksi nuorten keskuudessa laajasti jaetun huolen ilmastosta ja tulevaisuudesta (ks. myös Piispa & Myllyniemi 2019). Nuorten aktivistien toiminta tänään saattaa ilmaista sellaista, jota muu yhteiskunta tekee tulevaisuudessa.

Tämän muistion taustalla oleva hanke Nutopia – nuorten utopiat ilmastonmuutoksen aikakaudella lähti liikkeelle yhteiskunnallisesta ja nuorisotutkimuksellista havainnosta, että tarvitsemme lisää tietoa yhtäältä nuorten ilmastovaikuttamisesta, toisaalta heidän näkemyksistään hyvästä tulevaisuudesta. Yhtä ei ole ilman toista. Hanke on saanut uutta ajankohtaisuutta ja merkitystä jo toistaiseksi lyhyen taipaleensa aikana. Nuorten vaikuttaminen ehti saada paljon poliittista painoarvoa ja huomiota mediassa, ja vielä alkuvuodesta 2020 ilmasto oli ehdottomia ykkösteemoja yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Nuoret ovat vaatineet nopeita ja päättäväisiä ilmastotoimia poliittiselta järjestelmältä. Silti aina ei ole ollut selvää, mitä muuta nuoret haluavat tulevaisuudelta, jota he elävät pidemmälle kuin heitä edeltävät sukupolvet. Aloitimme aineistonkeruun alkuvuodesta 2020 ja jatkoimme sitä kesäkuulle 2020. Koronakriisi mullisti tilanteen, siirsi mielenosoitukset kaduilta verkkoon ja muunsi monet yhteiskunnalliset käytänteet. Hankkeen aineistonkeruu ajoittui historiallisesti merkittävään vaiheeseen.

Nuorten viime vuosina kiihtynyt ilmastoliikehdintä on synnyttänyt monenlaisia tiedon tarpeita. Toistaiseksi ei ole ollut tarpeeksi laadullisin menetelmin tuotettua tietoa nuorten suhteesta ilmastonmuutokseen sekä niistä tavoista, joilla nuorten on mahdollista tuoda omat ajatuksensa ja utopiansa keskusteluun päätöksenteon kanssa. Tutkimushankkeen keskeisinä tavoitteina on:

1) Tarkastella nuorten ilmastoaktivistien utopioita

sekä heidän käsityksiään ja ajatuksiaan hyvästä tulevaisuudesta ilmastonmuutoksen aikakaudella. Utopiat ovat yhteisiä, jaettuja näkemyksiä siitä, millainen on toivottava todellisuus. Painopisteenä hankkeessa ovat lähitulevaisuuteen painottuvat, konkreettiset utopiat (mm. Bloch 1986; Levitas 2013) abstraktien, kaukaiseen tulevaisuu-

teen sijoittuvien utopioiden sijaan. Katseemme on siinä, millaista lähitulevaisuutta halutaan, miten tähän voitaisiin päästä, kellä olisi vastuu toiminnasta sekä siinä, millaisin käsittein ja millaisilla areenoilla näitä asioita koskevia keskusteluja voidaan käydä.

2) Tutkia sitä, millainen vaikuttamisen ja demokraattisen

osallistumisen näkymä nuorten ilmastoaktivistien toiminnan kautta hahmottuu. Näin nähdään, millaisista asioista nuoret puhuvat, miten heidän ajatuksensa otetaan vastaan tulevaisuutta, ilmasto- ja politiikkaa koskevassa päätöksenteossa ja keskustelussa, ja minkälaisia toiveikkouksia ja turhautumisia he vaikuttamisen kautta kokevat. Nuorille on avautunut poliittinen tila tulla kuulluksi, mutta haluamme tarkastella, millä tavalla nuoret kokevat pystyvänsä vaikuttamaan toimintoihin.

Aiemmassa ilmasto-, ympäristö- tai eläinoikeusaktivismia koskevassa tutkimuksessa on selvitetty esimerkiksi aktivismin poliittista tyyliä ja sen muutoksia (Lundbom 2016), nuorten kansallisvaltioiden rajat ylittävää toimintaa ja kansainvälisiä kokouksia (Laine 2011; myös Jabberi & Laine 2015), ryhmien muodostumista ja aktivismin polkuriippuvuuksia (Luhtakallio 2019) ja sosiaalista mediaa aktivismin resurssina tai sen agendana (Allaste & Saari 2019). Lisäksi Suomessa on tutkittu paljon nuorten yhteiskunnallisia asenteita ja osallisuutta (esim. Gretschel & Kiilakoski 2012; Puuronen & Saari 2017; Myllyniemi & Kiilakoski 2019).

Oman tutkimusaiheemme uutuusarvo määrittyy kolmesta näkökulmasta käsin. Ensinnäkin, nuorten 2010-luvun lopun ilmastoliikehdintä hahmottui julkisuudessa uutena, ja vaikkakin tavallaan odotettuna, myös odottamattoman laajana ja nopeasti nousseena ilmiönä. Myös aktivistien haastatteluissa käy ilmi, että liikehdinnässä on kyse jostain uudesta, eikä se ole suora perillinen aiemmalle ilmasto-, ympäristö- ja globalisaatiokriittiselle liikehdinnälle. Toimintaan ovat motivoineet muun muassa hälyttävät ilmastoraportit ja liikehdinnän kansainvälisen laajuuden inspiroiva voima. Toiseksi, haluamme tarkastella nuorten utopioita, tulevaisuuskuvia ja tapoja muokata käsitystä tulevaisuudesta. Näin huomiomme on siinä, miten tulevaisuuskeskustelu muovautuu, mitkä ovat siihen osallistumisen paikat, ehdot ja mahdollisuudet sekä millä tavalla tulevaisuutta voidaan rakentaa siihen kytkeytyvien mahdollisuuksien kautta. Tällaisille konkreettisille utopioille on nähdäksemme tässä ajassa tilausta, ja niiden tutkimiselle niin nuorisotutkimuksellinen kuin yhteiskunnallinen tarve. Kolmanneksi, oma tarkasteluajamme ajoittui satuman kautta koronakriisin aikaan, jolloin pystymme katsomaan, miten akuutti kriisi vaikutti tai oli vaikuttamatta näkemyksiin tulevaisuudesta sekä mahdollisuuksiin toimia demokraattisen vaikuttamisen kentillä. Elektronisen musiikin pioneeria Erkki Kurenniemeä soveltaen voimme todeta, että ”tulevaisuus ei ole entisensä” (Taanila 2002) – utopioihin kohdistuvassa hankkeessa tämä on välttämätöntä huomioida.

Nyt käsillä olevassa muistiossa keskitytään tulevaisuuskeskusteluun liittyviin kysymyksenasetteluihin. Ne kytkeytyvät Sitran Tulevaisuuden uudistajat -projektin intresseihin. Erityisesti selvitämme nuorten ilmastoaktivistien ajatuksia tulevaisuuskeskusteluista ja tulevaisuususkosta. Tulokul-

mamme rakentuu sille, mitä nuoret tulevaisuuskeskustelusta ajattelevat ja miten he sen kokevat. Tämän muistion tutkimusintressi rakentuu seuraavien kysymyksenasettelujen ympärille:

- Tulevaisuuskeskustelut: millaista yhteiskunnallista keskustelua tulevaisuudesta ilmastoaktivistien mukaan käydään, missä sitä käydään, ja millaisia ongelmia ja puutteita keskusteluun liittyy? Eräänlaisina alakysymyksinä tälle selvitetään:
  - Miten tulevaisuuskeskusteluun pääsee osallistumaan? Millaisia esteitä tulevaisuuskeskusteluun osallistumiselle on? Jääkö tulevaisuuskeskustelu abstraktiksi, ja jos jää, kenelle?
  - Onko tulevaisuuskeskustelussa tilaa keskustelulle arvoista?
  - Onko tulevaisuuskeskustelu ylipäättään hyväksyttyä ja onko sille tilaa yhteiskunnassa? Miten tulevaisuuskeskustelussa toteutuu ylisukupolvinen vuoropuhelu?
  - Onko tulevaisuuskeskusteluista mahdollisuus rakentaa siltaa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen?
- Minkälainen tulevaisuususkko tulevaisuuskeskustelujen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen pohjalta rakentuu? Antavatko tulevaisuuskeskustelut ja aktivismi aihetta toivolle siitä, että yhteiskunta voi todella muuttua?

Tutkimusaineistona toimii helmi–kesäkuussa 2020 toteutettu etnografinen kenttätö sekä kenttätöön yhteydessä tehdyt ilmastoaktivistien haastattelut (n=18). Etnografiassa seurasimme ilmastoliik ehdintää, -aktivismia ja -vaikuttamista erilaisissa ilmastoon liittyvissä tapahtumissa ja mielenilmauksissa. Koronaepidemian saavuttua Suomeen aineistonkeruu siirtyi pääasiassa verkkoon, niin sanotusti ”virtuaaliselle kadulle” (Suurpää ym. 2015), ja kenttätö sai ”netnografian” (Kozinets 2015) luonteen. Myös haastattelut tehtiin tästä eteenpäin etäyhteydellä. Iältään haastatellut ovat 17–28-vuotiaita, keskimäärin noin 23-vuotiaita. Tässä tutkimusraportissa käytetään vain sellaisia haastattelusitaatteja, joista yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa. Suorat lainaukset on merkitty kursivilla. Haastatteluotteita on luettavuuden parantamiseksi tarpeen mukaan hieman stilisoitu. Tarkempi tutkimusaineiston, tutkimusmenetelmien ja tutkimusetiikan kuvaus löytyy tämän muistion lopusta liitteenä.

Tutkimukseen haastatellut ovat nuoria, jotka pyrkivät vaikuttamaan ilmastomuutoksen hillintään tavoitteellisen toiminnan kautta. Osalle haastatelluista aktivismin termi näyttäytyi latautuneelta tavoilla, joita he eivät kokeneet täysin omikseen. Siten he eivät identifioituneet niinkään ilmastoaktivisteiksi, vaan yleisluontoisemmin ilmastovaikuttajiksi, tai jättivät identifioitumisensa tarkemmin määrittelemättä. Siitä huolimatta haastattelemamme nuoret täyttävät joukon perinteisiä aktivismin määritelmiä. Aktivismi on sosiaalista toimintaa, jossa vaikutetaan jollakin poliittisella areenalla ja jossa pyritään esimerkiksi ympäristölle haitallisen käytöksen tai tuotannon tapojen vähenemiseen. Painopiste ei siis ole pelkästään henkilökohtaisten elämäntapojen muuttamisessa ympäristöystävälliseen suuntaan, vaan koko elämäntapaa koskevaan muutokseen osallistumisesta. (Stern 2000; O’Brian, Selboe & Hayward 2018.) Haastatelluille nuorille ilmastomuutos on keskeinen teema, jonka eteen he ovat valmiita toimimaan yhteiskunnan eri areenoilla.

Tutkimuksessa on nuorisotutkimuksellinen ote ja pyrkimyksemme on huomioida nuorten (arvo)maailmojen moninaisuus. Nuoret ilmastoaktivistit nähdään herkästi julkisessa puheessa yhtenä rintamana ja liikkeenä, joka ajaa yhtä asiaa. Vaikka ilmastokysymyksessä aktiivisilla nuorilla on jaettuja teemoja, arvoja ja tavoitteita, heillä on myös erottavia näkökulmia ja painotuseroja. Yhtenäisen ryhmän sijaan nuoret muodostavat rykelmän erilaisista taustoista, historioista ja yhteiskunnallisista positioista ilmastokriisiä jäsentäviä yhteenliittymiä ja yksilöitä. Tässä muistiossa tarkastellaan näkemyksiä tulevaisuuskeskusteluista ja -uskosta painottaen usein sitä, mikä on jaettua. Samalla yritämme pitää mukana myös nuorten näkökulmien moninaisuuden ja huomioida erilaisten äänten kirjjon. Käytämme täsmällisempien käsitteiden puuttuessa ilmastoaktivismiin käsitettä, ja puhumme haastatelluista “nuorina ilmastoaktivisteina” (paikoitellen viittaamme heihin myös lyhyemmin vain “nuorina”, “ilmastoaktivisteina” tai “aktivisteina”). Samalla tiedostamme kuitenkin, että kaikki haastateltavat eivät jaa samaa suhdetta aktivismiin ja sen käsitteeseen.

Tämä julkaisu ja sen analyysi pohjautuu empiiriseen tutkimusaineistoon, mutta vältämme raportissa liian akateemista tyyliä ja muotoa. Haluamme sen olevan luettava ja lähestyttävä myös ei-tieteellisille yleisöille. Aiempiin tutkimuksiin ja teorioihin viitataan vain keskeisiltä osin, ei kattavasti – aiheeseen liittyvää tutkimusta ja keskustelua on vielä kosolti lisää. Paikoitellen viittaamme myös muun muassa lehtien palstoilla käytäviin aikalaiskeskusteluihin. Näillä on merkitystä tutkimallemme ajallis-yhteiskunnalliselle tilanteelle, sillä ne paitsi dokumentoivat, millaisista asioista keskusteltiin, myös tuottivat näkökulmaa siihen, millainen yhteiskunnallinen todellisuus tänä aikana oli. Lähdeviitteissä merkitsemme, milloin on kyse joukkotiedotusvälineistä.

Nutopia-hanke jatkuu myös tämän muistion jälkeen, eivätkä nyt julkaistavat tulokset ole aiheen suhteen “tyhjentäviä”. Osa havainnoista on väistämättä myös sellaisia, että niihin ei tässä yhteydessä ole ollut mahdollista syventyä perusteellisesti. Tutkimusaineistomme on rikas, monisyinen, kiehtovakin. Olemme erittäin kiitollisia tutkimukseen osallistuneille, jotka jakoivat kanssamme ajatuksiaan, tarinoitaan, unelmiaan ja pettymyksiään. Tätä rikkautta ja moniäänisyyttä ei voi tavoittaa vain yhdessä julkaisussa. Suosittelemme siis seuraamaan Nutopia-hanketta ja sen tutkimustuloksia myös jatkossa – niitä tullaan julkaisemaan ainakin tutkimusartikkelien muodossa. Toivomuksemme joka tapauksessa on, että tämä muistio omalta osaltaan edesauttaa ja tuottaa keskustelua tulevaisuudesta.

Tulevissa luvuissa käsittelemme tutkimusanalyysin tuloksia. Avaamme nuorten ilmastoaktivistien näkökulmia ilmastoon liittyvään tulevaisuuskeskusteluun sekä heidän näkemyksiään keskustelun ongelmista. Ensin käymme läpi sitä, miten nuorten mukaan tulevaisuuskeskusteluun on mahdollista osallistua ja millaisen position nuoret näissä keskusteluissa saavat ja pyrkivät ottamaan. Tarkastelemme myös, missä keskustelua nuorten mukaan käydään, millaista tuo keskustelu on ja mitä ongelmia siihen liittyy. Tuonnempana jäsennetään sitä, mitä nuoret ilmastoaktivistit ovat tuoneet tulevaisuuteen ja ilmastoon liittyvään keskusteluun. Lopuksi analysoimme, millainen merkitys tulevaisuususkolla on ilmastoaktivisteille, ja miten se kytkeytyy mahdollisuuksiin vaikuttaa. Yhtenvetoon ja tiivistelmään on pyritty sisällyttämään raportin keskeisimmät havainnot ja viestit.

Tulevaisuuskeskusteluun osallistuminen ja keskustelun hyväksyttävyyys

Kyllä jokainen haaveilee tai aattelee tulevaisuudesta jotain. [...] Mut yleisesti just mun mielestä ei puhuta tarpeeksi, ja vois ajatella et se on myös ehkä yks asia miks ilmastotoimet näyttäytyy kielteisenä. Tai just vaikka joku hiilineutraalisuus... sehän on tosi epämääräinen asia suurimmalle osalle ihmisistä ihan ymmärrettävästi. Tai mimmonen semmonen maailma sitten on. En mäkkään niinku tiedä tavallaan, tai kukaan tiedä millainen se voisi olla, mut ehkä meidän pitäisi myös enemmän puhua siitä, et millanen me haluttaisi sen olla.

Nuoret ilmastoaktivistit kokivat, että heillä on pääasiassa hyvät valmiudet osallistua (ilmastoa koskevaan) tulevaisuuskeskusteluun – ainakin silloin, kun sitä käydään. Heillä on valmiuksia myös generoida keskustelua itse. Tämä tuli esille kenttätöiden aikana erilaisissa tulevaisuutta, ilmastoja ja myös utopioita koskevissa avauksissa. Keskustelun käyminen ja nuorten “noteeraaminen” eivät kuitenkaan vielä automaattisesti riitä, vaan nuoret kokivat osallistumisensa tulevan eri tavoin sivuutetuksi ja syrjäytetyksi. Aktivisteille pelkkä oikeus puhua ei riitä. Vaaditaan enemmän.

Nuorten osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun tulee tarkastella osallistumisen tosiasiallisuuden lisäksi siitä näkökulmasta, millä tavalla nuorilla on mahdollisuus osallistua. Nuoria motivoi ilmastokriisin akuutti tilanne, ja he haluavat sitä koskevia toimia – eivät pelkästään keskustelua tai vaikkapa ympäristökasvatusta. Nuoria turhautti se, kuinka heidän mahdollisuutensa vaikuttaa keskusteluihin jää helposti pinnalliseksi. Keskusteluun osallistumista vaikeuttavat tietyt totunnaisuudet, hierarkiat tai toisinaan suoranainen nuorten vähättely. Jolleivät nuoret itse ota tulevaisuuskeskustelua ja sen generoimista haltuunsa – kuten he tekivät vaikkapa nuorten ilmastotohuippukokouksen ja tulossa olleisiin vaaleihin liittyvän liikehdinnän muodossa keväällä 2019 – on suuri riski, että nuoria kohdellaan keskustelussa vain “maskotteina”. Tällä ilmaisulla monet haastateltavat itse asetelman sanoittivat.

Lasten ja nuorten osallisuutta koskevassa tutkimuksessa nuorten asemaa on pidetty puutteellisena silloin, kun heillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa keskustelun sisältöön, aiheisiin ja päätöksiin eikä heille ole kunnolla selvennetty, miksi heidän halutaan osallistuvan (Hart 1992). Etenkin ilmastokeskusteluissa nuoria myös aktiivisesti sivuutetaan tai vähätellään: argumenttina saattaa toimia esimerkiksi nuorten kokemattomuus, idealismi, aivopesu tai tietämättömyys (Bergmann & Ossewaarde 2020; Jacobsson 2020; Niinistö/ Yle 2020).

Nuorten syrjäyttäminen tulevaisuuskeskustelusta voi olla myös salakavalampaa: nuoria tai “vaihtoehtoisia” näkemyksiä ja niiden esittäjiä sinänsä kyllä kuullaan, ja heille annetaan tietty rooli, mutta sen jälkeen keskustelussa palataan “koviin faktoihin” ja nuorten esille tuomat ajatukset jäävät jalkoihin. Tällöin ei synny deliberaatiota eli harkintaa, jossa esiteltyjä väittämiä ja argumentteja koeteltaisiin niiden perusteiden kanssa ja käytäisiin kriittistä keskustelua. Seuraava sitaatti havainnollistaa kuinka nuorten näkökulma ohite-

taan vedoten puutteelliseksi väitettyyn asiantuntijuuteen sekä talouteen asioiden ensisijaisena mittatikkuna. Samalla lainaus tuo esille haastateltujen useaan otteeseen mainitseman ongelman talouskeskustelun dominanssista, johon palaamme vielä tarkemmin:

Keskusteluun on välillä vaikea osallistua, kun keskustelu menee tosi helposti kvartaalitalouteen ja siihen, että 'ei me voida toimia koska talous, ja nuoret tähän ette tiedä mitään taloudesta, että taloushan nyt on kaiken pohja'.

Yhteiskunnallisissa keskusteluissa ulossulkemisen mekanismina toimii siis yhtä lailla tiettyjen argumenttien leimaaminen epärealistisiksi, eikä vain tiettyjen keskustelijoiden ulossulkeminen. On kyse perustavanlaatuisesta kysymyksestä siitä, miten realiteetit ymmärretään: edustaako realismia ihmiskunnan selviytymisestä huolehtiva ilmastonäkökulma vai kohtuullisemman tähtäimen taloudellisia tekijöitä painottava talousnäkökulma. Vastavaanlaiset ongelmat koskevat tulevaisuuskeskustelua herkästi laajemminkin, ei vain nuorten roolia siinä. Seuraavassa sitaatissa haastateltu tuo esille, että koronakriisin tulisi havahduttaa ekologisten kysymysten tärkeyden tulevaisuuskeskustelussa ja raivata siten tilaa uusille keskustelijoille:

Se on todellakin ihan menneen maailman juttuja sanoo tai ajatella, että tälle kriisin tullen kuunnellaan näitä niinku yhteiskunnan tukipilareita, ja että hyvinä aikoina voidaan sitten kutsua niitä jotain [...] syväekologeja sinne. [...] Ekologiakysymykset on tosi olennaisia sen kannalta, että millaiseen tahtiin näitä vastaavia episodeja tulee jatkossa, että miten me pystytään niihin vastaamaan. Esimerkiks kaikki tällaset ruuantuotannon järjestelmän uudistamiset ja jälleenrakentamiset ja kaikki tällaset on oikeestaan tosi ajankohtaisia tässä kohtaa. [...] Niin totta helvetissä niitä ekologeja ja just sitä niinku hippiosastoa eikä sitä taloushyödyntämisosastoa sieltä metsä- ja maataloustieteilijöistä pitäis tässä kohtaa kuulla.

Asia lienee palautettavissa myös keskeisiin nuorten osallisuutta koskeviin huomioihin, kuten siihen, onko keskustelu riittävän deliberatiivinen ja mukaanottava, kenellä on keskustelussa aloite ja toimijuus, liittykö keskustelu päätöksentekoon sekä siihen, kommunikoidaanko osallistujille, miten heidän osallistumisensa vaikutti lopputulokseen (ks. Gretschel & Kiilakoski 2012). Etnografiseen aineistoomme mahtuu monenlaisia tapahtumia, kuten seminaareja, mielenosoituksia ja keskustelutilaisuuksia niin verkossa kuin kasvokkaisessa maailmassa. Näissä nuorilla oli asemia muun muassa keskustelun vetäjinä, haastateltavina, panelisteina, mielenosoittajina ja puheenvuoron esittäjinä. Parhaiten nuoret kokivat pääsevänsä kuuluviin, kun heillä on vahva oma toimijuus keskusteluissa. Nuoret ilmastoaktivistit puhuivat lukuisia kertoja keskustelun ”omistajuuden” tärkeydestä ja siitä, että ideaalitapaüksessa nuoret tekevät itse ja saavat siten asiansa artikuloitua parhaiten paitsi toisille nuorille, mielellään myös laajemmalle yleisölle:

Kyl sen näkee helposti noista kaikennäköisistä tapahtumista, että kenellä se omistajuus todella on. Ja nuoria ei hirveesti loppujen lopuksi kiinnosta sellaset tapahtumat, sellaset asiat, mihin heillä ei oo minkäänäköistä kontakteja siihen omistajuuteen.

Nuoret olivat vakuuttuneita siitä, että heillä tulisi olla vahvempi paikka tulevaisuuskeskustelussa. Ja jos ei sitä anneta, se otetaan. Tässä tulee näkyviin nuorten ikäänsä nähden vahva kompetenssi ilmastoasioissa, luottamus omaan osaamiseen sekä pyrkimys sosiaaliseen ja poliittiseen vaikuttamiseen. Useissa haastatteluissa tuotiin esille, että ilmastoasioissa aktiivisilla nuorilla on itse asiassa vahvempi asiantuntijuus aiheesta kuin monilla ”aikuisilla”, jotka ovat mahdollisesti urautuneet tiettyihin ajattelutapoihin. Tämä tuottaa asetelman, jossa nuoret ovat ikään kuin puhehenkilöinä ilmastotieteelle ja -raporteille. He kokevat, etteivät heidän kohtaamansa keskustelijat välttämättä tunne ilmastokysymyksen keskeisiä tietolähteitä ja uutisia, tai että monet eivät yksinkertaisesti ymmärrä niiden viestimää kiireellisyyttä. Esi-merkkeinä nostettiin muun muassa poliitikot ja virkamiehet:

Me ollaan semmosessa asemassa, että meillä on mahdollisuus paneutua asioihin ihan eri tavalla, ja meil on yhteisö, jossa puida näitä asioita. Ja joku virkanainen, kolmen lapsen äiti, niinkun ei se käytä vapaa-aikansa siihen että se lukee jotain ilmastoraportteja, [eikä] sen jälkeen mene kaks tuntia kokoustamaan asiasta ja jutteleen ja seuraamaan somekanavia aiheeseen liittyen. Ja me ollaan nuorena jo tavallaan joukkoistettu myös tätä tiedonhankintaa.

Asialleen omistautuneilla nuorilla on aikaa perehtyä asioihin, ja siinä internet-välitteinen tiedon yltäkylläisyys yhteisöineen auttaa. Kuten Teppo Eskelinen (2019, 141) on todennut, toimivassa demokratiassa ihmisillä tulee olla riittävästi aikaa ja taloudellista riippumattomuutta, jotta he voivat perehtyä asioihin ja sitä kautta toimia demokratian ”torilla” aktiivisina kansalaisina. Ilmastoaktivisteille vertaisilta saatava tieto on tärkeää, mutta ennen kaikkea korostettiin tieteellisen tiedon omaksumisen keskeisyyttä. Tätä tietoa ei omaksuta pelkästään itse lukemalla, vaan siitä keskustellaan ja tulkin-toja rakennetaan yhdessä.

Tutkimusaineistosta nousi myös eri tavoin esille, että laaja ennakkotietämys ei ole ehdoton edellytys ilmasto- tai tulevaisuuskeskusteluun osallistumiselle, sillä varsinkin nuoret ovat positiossa, jossa he voivat lähteä keskusteluun puhtaalta pöydältä. Heille sallitaan oppimisprosessi osana keskusteluun ja vaikuttamiseen osallistumista – paitsi niissä puheenvuoroissa, joissa nuoria lähtökohtaisesti vähätellään. Ilmastoliikehdintä itsessään ja monet sen ryhmittymät vaikuttavat toivottavan tervetulleeksi kenet tahansa asiasta kiinnostuneet. Esimerkiksi kansainvälisessä Elokapina-liikkeessä (Extinction Rebellion) painotetaan, että kuka tahansa voi osallistua ja toimia Elokapinan nimissä, kunhan toiminta sopii Elokapinan arvoihin ja periaateisiin. ”Tällä tavalla valta on hajautettua, eikä siksi ole tarvetta pyytää lupaa miltään johtoryhmältä tai auktoriteetiltä”, kuten liikkeen periaate tiivistää (Elokapina 2020; ks. myös Keski-Heikkilä/HS 2020). Samoin kotimainen Climate Move-liike tähdentää verkkosivuillaan, että ”Pyrimme toiminnassamme mahdollisimman matalaan hierarkiaan ja avoimuuteen. Kaikista asioista keskustellaan avoimissa tapaamisissamme ja kaikki saavat äänensä kuuluviin.” (Climate Move 2020.) Jonkinlainen ihanne näyttää olevan epämuodollinen ja verkos-

tomainen toimintarakenne (ks. myös Lundbom 2016), jossa mahdollisimman monen on mahdollista osallistua toimintaan sitoutumisen asteen vaihdellessa.

Ilmastoaktivistien osuus tulevaisuuskeskustelussa näyttää siis usein asetuvan edustamaan (ilmasto)tieteen näkemyksiä. Heidän roolinsa ei rajoitu vain henkilökohtaiseen kokemusasiantuntijuuteen, vaan heillä on myös tavoitteena tuoda näkyville tieteellistä tietoa. Oletus ja odotus siitä, että nuoret ovat asiantuntijoita ilmastoasioissa, saattaa kuitenkin tuntua myös epärealistiselta. Ideaalitilanteessa nuorten rooli olisi pikemminkin vahvistaa ilmastotieteen viestiä, mutta koska poliittinen päätöksenteko laahaa, nuoret kokevat eräänlaisena pakkona ottaa asioista selvää ja toimia asiantuntijoina. Tämä tiivistyy ilmastoaktivistien usein julkisuudessaakin alleviivaamaan ajatukseen, että he kyllä mieluummin opiskelisivat ja “eläisivät nuoruutta”, mutta valitettavasti ilmastokriisi ei odota (ks. myös Holmberg & Alvinus 2020).

Lisäksi monet nuoret peräänkuuluttivat sitä, että ilmastoliikkeessä mukana olevat ihmiset ja tahot perehtyisivät aiheeseen mahdollisimman hyvin ja olisivat valmiita käymään myös teoreettista keskustelua muun muassa ilmastopolitiikasta ja tulevaisuuden skenaarioista. Näitä keskusteluita voidaan käydä pienemmissä piireissä ja hienosyisesti tai laajemmilla yhteiskunnallisilla keskustelufoorumeilla. Perehtyminen asioihin tarjoaa myös mahdollisuuden haastaa esimerkiksi poliitikkoja – jos vain paikkoja ja tilaisuuksia siihen on.

Vaikka ilmastoaktivistit kokivat, että heillä on valmiuksia keskusteluun ja kehittävät siinä jatkuvasti itseään, pohdintaa herätti, onko keskustelu mielekästä tai ymmärrettävää laajemmalle yleisölle. Laajasti ottaen kansalaisilla voi olla epämääräinen tai uhkaava kuva tulevaisuuteen liittyvästä keskustelusta – varsinkin ilmastokeskustelu keskittyy haastateltujen mukaan enemmän yksittäiskysymyksiin tai uhkakuviin, kuin siihen, mitä hyvää ilmastokriisin hillinnällä voidaan saavuttaa. Yleisesti ottaen vaikuttaa siltä, että tulevaisuuden uhkakuvat on onnistuttu sanoittamaan tieteen ja ilmastoliikkeen toimesta paremmin kuin tulevaisuuden mahdollisuudet (ks. myös Johns-Putra 2016; Stoknes 2015; Bowman 2019).

Tässä on kyse myös siitä, että keskustelu juuttuu tiettyihin kapeisiin uriin, kuten lihansyönttiin tai autoiluun. Ilmastokeskustelussa pitäisi yhdistää rakenteita ja yksilön valintoja, makroa ja mikroa. Keskittyminen arkielämään liittyviin, usein yksilötason kysymyksiin ohjaa tulevaisuuskeskustelua yksittäisten kysymysten ympärille, jotka sinänsä saattavat olla helpommin hahmotettavia asiakokonaisuuksia, mutta jotka vääristävät keskustelua tulevaisuudesta ja vaadittavasta laajemmasta yhteiskunnallisesta muutoksesta (ks. myös Vihma ym. 2020). Tämä palautui usein haastatteluissa siihen, kuinka demokratia laajemminkin on “rikki”: kuinka esimerkiksi kansalaiskeskustelulle ja laajalle osallisuudelle ei ole riittävästi paikkoja, ja poliittinen keskustelukulttuuri on tulehtunut ja jakautunut. Tilannetta mutkistaa entisestään koronapandemia, joka on asettanut demokratian sekä vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuudet koetukselle (Spash 2020; ks. myös Rigatelli/ Yle 2020).

Poliittisen keskustelun ongelmaksi koettiin muun muassa se, että sitä tahallisesti ohjataan kapeisiin uriin, tai että totuttuun jumiutumisen estää pohtimasta tulevaisuutta avoimesti ja laajasti. Jälleen nousee esille, että poliiti-

tikot koetaan usein kyvyttömiksi generoimaan tulevaisuuskeskustelua, tai edes ohjaamaan sitä mielekkäisiin suuntiin. Lääkkeeksi haastatteluissa pohdittiin muun muassa ilmasto- ja demokratiakasvatusta, poliitikkojen aktiivisempaa haastamista ja ylipäätään demokratian ja sen osallistumisen areenoiden uudistamista. Tätä perustellaan ongelmien akuuttiudella ja demokratian luonteella:

Mut oishan se hienoo jos näkis tällasen henkilökohtasenkin muutoksen ja laajemmankin muutoksen, että ihmiset oikeesti sais [demokraattisesta vaikuttamisesta] tosi paljon kiksejä ja siitä oltais aidosti silleen kiinnostuneita. Ja se että selkeesti tässä maailmassa ei enää voida vedellä silleen tavallaan nollat taulussa ja toivoo, että asiat menee hyvin, koska ne ei mee hyvin jos ei meidän elintavat muutu radikaalisti, tai meidän poliittinen järjestelmä muutu mitenkään radikaalisti... [...] Mä en tiedä onks ihmiset tällä hetkellä tällaisen demokraattisen kansalaisuuden utopian mukaisia ihmisiä, mutta mun mielest se ois ihan haluttava maailma missä ne olis enemmän, ja itekin ois enemmän semmonen.

Nuorten ilmastoaktivistien ilmastohuoli tai tulevaisuuskeskustelut saateen sivuttaa “aikuisten” toimesta myös sellaisella argumentilla, että yhteiskunnassa on jo saavutettu eräänlainen olemisen ylin muoto, jota joko pitäisi korkeintaan hioa hieman, tai jopa palauttaa menneisiin aikoihin. Tällainen ajattelu kaventaa tilaa uuden kuvittelulle ja poliittiselle mielikuvitukselle (ks. Eskelinen 2019). Nuoret toivat esille kummeksuntansa siitä, millainen ylipäätään on se ajattelutapa, jossa sivuutetaan pohdinta mielekkäämmästä tulevaisuudesta:

Mut sit jotenkin, se on myös tavallaan mun mielestä hassu, että sit jotenkin nähdään, että nyt ollaan saavutettu joku semmonen piste, että tästä ei oo enää syytä mennä ylöspäin. Vaan tavallaan halutaankin yhtäkkiä pitää kiinni siitä... [...] siis kyllähän varmaan kaikilla uudistuksilla on aina ollut vastustajii, mut tavallaan, että ei semmonen argumentti ois joskus toiminut, että 'hei pidetään vaan tää, että ei me nyt mitenkään toivota että meil ois parempaa [vaikka] terveydenhuoltoo tai...'

Tulevaisuuskeskustelun paikat ja keinot

Haastatelluilla oli vahvasti jaettu kokemus siitä, että tulevaisuuskeskustelua ei käydä riittävästi, ja että ilmastokriisin suhteen keskustelu on edelleen puutteellista. Tähän yhdistyi näkemys siitä, että mielekkäitä, laajasti jaettu ja suoraviivaisesti yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kytkeytyviä tulevaisuuskeskustelun paikkoja ei ole.

Nuoret hyödyntävät sosiaalista mediaa laajasti, ja myös ilmastoliikkeen voimistuessa somella on ollut merkittävä rooli. Sosiaalisen median todettiin mahdollistaneen vertaisiin tutustumista, ilmastoon liittyvän tiedon tavoittamista ja avanneen uusia mahdollisuuksia kommunikoida suoraan päättäjiä kanssa. Parhaimmillaan some toimii nuorilla aktivisteilla poliittista, yhteisiä asioita koskevaa keskustelua rikastavana alustana, jossa myös nostetaan uusia teemoja keskusteluun ja ylläpidetään jo keskustelussa olevia asioita (Allaste & Saari 2019). Sekä haastatteluissa että kenttätöön myötä esille nousivat esimerkiksi nuorten suosimat tubettajat keskustelijoina sekä tietyt Instagram- ja Youtube-kanavat paikkoina, joissa ilmastokysymyksistä puhutaan ja siten käydään myös tulevaisuuskeskustelua.

Nimenomaisesti tulevaisuuskeskustelun kannalta somella nähtiin myös kielteisiä puolia, erityisesti laajalle yleisölle avoimissa alustoissa:

Mulle on helppo puhua siitä esim just tietyissä tilaisuuksissa, mutta mulle on tosi vaikeeta esim jossain Twitterissä alkaa puhumaan siitä mun utopiasta ja mun ihanneyhteiskunnasta. Koska kun sitä vihapostii tulee niin paljon, niin must tuntuu... mä en kyl pelkää sitä, mutta siis sitä ei oo vaan kiva saada. Että mä mieluummin puhun siitä livenä eri tilaisuuksissa. Must tuntuu, että ihmisille siitä omasta utopiasta puhuminen ehkä sosiaalisessa mediassa on tosi vaikeeta.

Sitaatissa havainnollistuu hyvin sosiaalisen median käänköpuoli ja sen tuottaman keskustelun pinnallisuuden ja äkkijyrkkyyden riskit. Monille esimerkiksi Twitter on paikka, jossa mielellään jaetaan uutisia, kommentoidaan niitä, patistetaan päättäjiä tekoihin ja pidetään yllä ilmastovaikuttamisen yhteisöä, mutta siellä ei tunnu olevan tilaa tai mahdollisuuksia syvällisempiin yhteiskunnallisiin pohdintoihin. Filosofi Jürgen Habermas on omassa demokratianäkemyksessään korostanut keskustelun tärkeyttä. Hänen mukaansa kaikkien tahojen, joihin jokin asia vaikuttaa, tulisi voida saada äänensä kuuluviin ja keskustelun tulisi perustua argumenttien eli perustelujen paremmuuteen, ei voimankäyttöön tai sumutukseen. Keskustelun tulisi pohjautua mukaanottoon ja mahdollistaa useiden osallistuminen. (Habermas 1996.) Habermasilaista keskustelemaan demokratian ideaalia nuorten kokemuksiin sovellettaessa näyttäytyy, ettei nuorille usein luontevana keskusteluympäristönä pidetty some kaikissa tapauksissa tue tai mahdollista tällaista keskustelua.

Kuten jo aiemmin on todettu, hankkeen kenttätöjaksos aikana tuli julkisuudessakin esille kiusaaminen ja häiriköinti, jonka kohteeksi ilmastotoaktivistit joutuvat. Se paitsi hiljentää ja saa jopa luopumaan tai varomaan ilmastovaikuttamista, myös tukahduttaa keskustelua tulevaisuudesta, kuten

edellisestä sitaatista ilmeni. Tällöin yhteiskunnalliseen keskusteluun ei uskalleta tai haluta tuoda omia visiota. Tuloksena voi olla kuvittelun köyhtyminen, kun utopioita sisältävät elementit viedään laajalta yleisöltä suljettuihin ympäristöihin.

Tulevaisuuskeskustelun käymisessä verkon alustoilla on myös se ongelma, että keskustelu jää herkästi keskenään samanmielisten foorumeille tai muutoin suhteellisen pieneen piiriin (myös Thorson & Wang 2020). Sama pätee haastattelujen mukaan moniin kasvokkain keskustelu-ympäristöihin, joista esimerkiksi Sosiaalifoorumi mainittiin kiinnostavana ja tasokkaana, mutta sellaisena, että se ei tahdo tavoittaa laajoja yleisöjä. Laajemmassa julkisuudessa paikkoja tulevaisuuskeskustelulle nähtiin niukasti.

Tulevaisuuskeskustelun “piirejä” lieneekin väistämättä useita, esimerkiksi aktivistien, asiantuntijoiden ja talouselämän keskustelut. Ne eivät välttämättä kohtaa toisiaan. Keskustelut saattavat kuplautua, mutta osansa on myös sillä, että eri yleisöt käyttävät eri tietolähteitä ja eri keskustelualustoja. Nuoret ilmastoaktivistit kritisoivat myös perinteistä mediaa ja sen portinvartijoita siitä, etteivät nuorten näkökulmat ja heitä kiinnostavat aiheet pääse riittävän hyvin esille. Nuorisotutkimuksissa on havaittu, että erityisesti nuorille aikuisille on tyypillistä joko käyttää isoja repertuaaria uutislähteitä tai hakeutua heitä kiinnostavia aiheita koskevien uutisten pariin sen sijaan, että uutiset haettaisiin perinteisestä mediasta (Edgerly ym. 2018). Tämä taas voi synnyttää sukupolvikuilua. Toisin sanoen eri-ikäiset ihmiset saattavat käydä tulevaisuuskeskustelua areenoilla, jotka eivät kohtaa toisiaan:

Jos henkilön tavallinen sosiaalisen median kuluttaminen on se, et katotaan niinku tätien ja setien jotain kissavideoita, niin et sä sit saa tietää, että mitä keskustelua nuoret käy, koska sä et osaa ettii sitä. Mut sit jos puhutaan mainstream-mediasta sun muusta, niin kuka sitä tekee? Kuka sitä tuottaa? Kuka, kenelle annetaan se osallisuus siihen? [...] Mut niinku vlogaajat, bloggaajat, kyl ne on ottanu sen omistajuuden unelmoinnista ja tulevaisuuden näkemisestä, se on ollu niitten kädes, meiän käsis jo [pitemmän] aikaa [...] Siinä julkisuudessa, mitä nuoret oikeesti aidosti kuluttaa, siis kun mennään takas tähän omistajuuteen, niin en mä tiedä saavuttaako joku Yle Areenan katsojaluvut samoja kun jotkut Suomen suosituimmat vlogaajat. Ei todellakaan. Siis tällä hetkellä ne ei vaan saavuta sitä määrää. Tai joku Hesarin niinku kolumni [...] niin saa yhtä monta jakausta kuin joku tosi näppärä meemi.

Tehdyn kenttätyön aikana huomasimme, että monien ilmastoasiassa aktiivisten tahojen ja ryhmittymien omilla kanavilla ja tapahtumissa käydään tulevaisuuskeskustelua säännöllisesti ja niiden selkeänä tavoitteena on rakentaa näkymää jostain paremmasta. Nuorten aktivismia koskevassa tutkimuksessa onkin yleinen havainto, että poliittinen aktiivisuus sosiaalisessa mediassa sekä muu aktivismi ovat yhteydessä toisiinsa (esim. Allaste & Saari 2019). Esimerkkeinä keväältä 2020 mainittakoon Nuorten Agenda 2030 -ryhmän “Nuorten utopiat vuodelle 2030” -kannanotto sekä Elokapinan utopiateemaiset blogikirjoitukset ja Visioviikko kevään 2020 aikana. Viimeksi mainitussa Elokapinan aktivistit muun muassa jakoivat tulevaisuutta koskevia toiveitaan ja kävivät niistä keskustelua sosiaalisen median alustoilla.

Yksi haastatteluiden kautta noussut tulevaisuuskeskustelun ongelma-kohta liittyi kokemukseen, että vakava, päätöksentekoon kytkeytyvä tulevaisuuskeskustelu käydään suljettujen ovien takana. Tämän keskustelun yhteys muissa yhteyksissä käytyihin keskusteluihin voi jäädä hataraksi. Näihin kes-

kusteluihin nuoret, edes ilmastoasioissa aktiiviset saatikka muut “tavalliset kansalaiset”, eivät pysty osallistumaan. Tutkimuskirjallisuudessa on erotettu toisistaan heikko julkisuus, jossa ainoastaan keskustellaan jostakin asiasta, ja vahva julkisuus, jossa keskustelulla on yhteys valtaan tehdä päätöksiä (Ylä-Anttila 2010, 230). Tätä erottelua nuorten kokemuksiin soveltaen voidaan todeta, että pelkkä heikko julkisuus kuulemisissa ja keskustelutilaisuuksissa ei riitä, ellei pääsyä ole myös vahvaan julkisuuteen.

Esimerkiksi eduskunnan tulevaisuusvaliokunta mainittiin kabinettina, jossa käytetään tulevaisuuteen liittyvää valtaa ja joka ei ole kansalaiskeskustelun kannalta avoin. Toisaalta myös asiantuntijakeskustelut saattavat jäädä pienelle kehälle pyörimään. Tällöin keskustelun sisällöt mutta myös tyyli on jo ennalta rajattu tavalla, joka rajoittaa tuoreiden näkemysten esiintuomista:

Siinä on ehkä sellanen tietty kehäefekti, että instituutiot kutsuu niitä jotka tavallaan sopii siihen muottiin, mihin on totuttu. Että keskitytään esimerkiksi just teknologioihin ja siihen, että miten ne väistämättä tulevat muuttamaan maailmaa, ja megatrendeihin ja mitä ikinä [...] Ja] päätyneet sellasena ammattiryhmänä puhumaan sellasista asioista mitä instituutiot tai päättäjät odottaa niiden puhuvan. [...] Mä en tiedä tunnistanks mä mitään sellasta tahoja, jonka tehtävä olis käydä sitä tulevaisuuskeskustelua tai mitään sellasta paikkaa, missä sitä tulevaisuuskeskustelua käytäis muuten.

Koronaepidemia ja sen aiheuttama poikkeustila kavensi julkista keskustelua vieden palstatilaa ja “kaistaleveyttä”. Julkinen kaupunkitila tyhjeni. Koronakriisi rajoitti myös ihmisten kokoontumista ja kansalaisvaikuttamista. Samalla kaventuivat mahdollisuudet erilaisten näkemysten esille tuomiseen. Samanlaisia havaintoja tehtiin myös netnografisen kenttätöön parissa: ilmastokysymykset ovat jatkuvasti vaarassa jäädä muiden kysymysten jalkoihin. (Ks. myös Colburn 2020; Eskonen/Yle 29.3.2020.)

Toisaalta kenttätö keväällä 2020 osoitti, että koronapandemian ja sen aiheuttamien poikkeusolojen aikana tulevaisuuskeskustelu – tai ainakin vaatimus sen tarpeellisuudesta – nousi yhä enemmän esille. Ilmastovaikuttamisen kentällä esimerkkinä mainittakoon kuinka Suomen Luonnonsuojeluliitto lähetti 3.4.2020 Sanna Marinin hallitukselle avoimen kirjeen otsikolla “Tarvitsemme tulevaisuusinvestointeja luonnon ja ilmaston hyväksi” eritelten keinoja, joilla tulevaisuutta voisi rakentaa. Koronaoloissa laajemman yhteiskunnallisen tulevaisuutta koskevan keskustelun virittäjinä ovat toimineet usein myös tutkijat tai muut asiantuntijat. Uusia tulevaisuuksia pohdittaessa yhteiskunnallisten rakenteiden ohella myös kokemuksellinen elementti on tärkeä (Levitas 2003), ja tämän ilmaisemiseksi asiantuntijanäkökulmaa täydentämään tarvitaan erilaisia kansalaistoimijoita.

Sikälikin juuri kansalaiskeskustelun paikoille ja alustoille on tilausta. Ja jos ilmastoaktivistit tai nuoret ylipäättään ovat rohkeampia visioimaan kuin asiantuntijat, poliitikot tai “aikuiset”, on syytä pohtia, miten nämä visiot todella pääsisivät esille ja kuuluviin.

On hyvä huomata, että tulevaisuuskeskustelun kannanottojen ei aina tarvitse olla varta vasten artikuloituja visioita. Esimerkiksi kevään 2020 aikana Suomessa ja Saksassa keskeinen ilmastoprotesti oli Fortumin avaaman Datteln 4 -hiilivoimalan avaamisen vastustus. Tämän tiimoilta käytiin laajalla rintamalla ilmastokamppailua pitkälti sosiaalisen median alustoilla, jossain määrin myös “ulkoilmassa”. Vaikka aktivistien viestin voisi periaat-

teessa pelkistää vaatimukseksi Fortumille olla avaamatta hiilivoimalaa ja ottaa vastuu ilmastokriisin hillitsemisestä, on siinä myös paljon näkemyksiä siitä, miltä tulevaisuuden pitäisi näyttää. Eri ilmastotoimijoiden kannanotoissa muistutetaan, että uusi hiilivoimala tuottaa ilmastopäästöjä vuosikausiksi eteenpäin, eikä ole vain nykyhetken energiantuotantoa koskeva ratkaisu. Toisin sanoen: hiilivoimala ei ole osa hyvää ja puhdasta tulevaisuutta.

Lisäksi tulevaisuuskeskustelua ja siihen osallistumista voidaan käsittää myös aktivismin keinojen kautta. Aktivismin keinot itsessään voivat toimia artikulaationa siitä, millaisena nähdään toivottava demokraattinen kansalaisuus tai yhteisten asioiden hoito tulevaisuuden yhteiskunnassa. Siten mielenilmaukset eivät artikuloi vain ääneen lausuttuja tavoitteita osana ilmastokysymyksiä käsittelevää julkisuutta, vaan ne myös viestivät ekspressiivisesti sitä, millaista on toivottu kansalaisuus, poliittinen identiteetti ja esimerkiksi yhdessäolo (ks. myös Ylä-Anttila 2010; Bowman 2019). Näin toivottua tulevaisuutta tuodaan nykyhetkeen. Tätä aktivismin ulottuvuutta ei voi unohtaa: esimerkiksi mielenosoitus itsessään on yhdenlainen puheenvuoro tulevaisuuskeskustelussa, ja katu – tai virtuaalinen katu – vaikuttamisen paikkana on myös tulevaisuuskeskustelun paikka.

Mitä ja miten tulevaisuudesta keskustellaan?

Keskustelun sisältöön liittyen esille nousi kolme perusongelmaa, joihin keskityimme tarkemmin tässä luvussa: 1) tulevaisuudesta keskustellaan liiaksi vain taloudelle ja talouskasvulle alisteisesti, 2) poliittinen keskustelu on mielikuvituksetonta ja 3) tulevaisuuskeskustelu on urautunutta, yksilön valintoihin keskittyvää tai kapea-alaista, keskittyen liiaksi esimerkiksi teknologiaan, kulutustottumuksiin tai muihin yksittäiskysymyksiin.

Nuorten ilmastoaktivistien toivoma tulevaisuuskeskustelu edellyttää totunnaisuuksien kyseenalaistamista ja sellaista kuvittelua, jossa tietyt, yhteiskunnallisessa keskustelussa herkästi annettuna otetut lähtökohdat ajatellaan uusiksi. Näkemyksissä ja toiveissa korostui voimakkaasti se, että ilmaston ja talouden “marsijärjestys” pitäisi tulevaisuuskeskusteluissa kyseenalaistaa. Talouden dominanssi palautuu ennen kaikkea kahteen peruslottuvuuteen: ensinnäkin talouskasvun kyseenalaistamattomuuteen (huolimatta ilmastotieteen tiukoista varoituksista, ks. esim. Wiedmann 2020), ja toisaalta siihen, että velanottoa kaihtava talouskuripolitiikka hallitsee talouskeskusteluja ja siten kahlitsee myös ilmastokriisin ratkaisujen toteuttamista. Nämä vaikeuttavat paitsi keskustelun moniäänisyyttä, myös siihen osallistumista, kuten aiemmin todettiin. Seuraava ote havainnollistaa keskustelun sisältöön liittyvää ongelmaa:

Vaikka puhutaan siitä että ‘business as usual’ ei voi jatkua, niin vielä ollaan tavallaan siinä vaiheessa, että tätä olemassa olevaa laivaa yritetään korjata, kun se on liikkeessä, sellaisilla yksittäisillä toimenpiteillä. Ja kyllähän jotkut tietenkkin [...tulee] puhumaan jostain syvällisemmistä järjestelmällisistä muutoksista, jostain markkinatalouden perustukseen liittyvistä, kapitalismin hylkäämisistä ynnä muusta. Mut se ei kuitenkaan vaikuta olevan mikään semmonen oikee vaihtoehto myöskään, tai se voidaan mainita ja sit jengi on silleen ‘niin, totta, kyllähän toi vois olla’, mutta se ei kuitenkaan mee ikinä oikeen siitä sen pidemmälle.

Jos tulevaisuuskeskustelussa asetetaan lähtökohdaksi se, että talouden pitää kasvaa ja velkaantuminen on tabu, rajataan jo valtava määrä erilaisia tulevaisuuden muita mahdollisuuksia pois (esim. Lähde 2013; Spash 2020; Wiedmann ym. 2020; ks. myös Seppälä/SK 2019). Näin tehtäessä ilmasto- ja ekokriisin hillintä, siihen liittyvät ratkaisut ja näkymät eko-sosiaalisesti kestävämmästä maailmasta ovat jo monin tavoin kahlittuja (Värri 2018). Thomas Wiedmann ja kumppanit (2020) analysoivat tuoreessa katsauksessaan kulutuksen ja talouskasvun vaikutuksia ympäristötuholle. He toteavat, että siirtymä kestäväan yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen vaatii elintapojemme perustavanlaatuisia muutosta, ja että talouskasvun “rakenteellinen imperatiivi” estää tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen toteutumisen. He nostavat esille, että yhteiskuntien keskeiset toiminnot, kuten työ ja terveydenhuolto, tulisi saada kytkettyä irti talouskasvun tarpeellisuudesta (ks. myös Vadén ym. 2020).

Talouden dominanssin lisäksi – ja myös siihen liittyen – koettiin että ilmastokriisiin ja sen ratkaisuihin keskittyvä tulevaisuuskeskustelu nojaa usein liiaksi teknologisten “fiksien” ympärille. Toisin sanoen tulevaisuuskes-

kustelu rajoittuu automaattisesti, jos ajatellaan että joko a) markkinat hoitavat kriisin itsestään tai b) teknologia ja sen kehitys hoitaa kriisin itsestään. Seuraavassa otteessa haastateltu toteaa, että tämä ei ole uskottavaa, ja jatkaa, että tulevaisuuskeskustelun täytyisi perustua tosiasioiden tunnustamiselle:

Kaikki semmonen rakentava tai mahdollisuuksia näkevä tulevaisuuspuhe on yleensä teknis-rationaalista, semmonen et 'homma hoidossa', ja tämä ja tämä ratkaisu meidät pelastaa ja jatketaan samalla mallin. Mun mielestä se lähtökohdiltaan ei ole realiteeteissä, [...] mä en usko sellaiseen, se ei rauhoita. Et jotenkin 'joo joo näin käy', se ei oo jotenkin uskottava narratiivi [...] Mun mielest tarvitaan isompi joukko ihmisiä jotka suostuu myöntää ne tosiasiat. Ja semmosen yleisen tilannekuvan jakaminen, joka ei perustu siihen, että kohta opitaan ottamaan se hiili kiinni tehtaan piipusta. Ja että kohta niinku kaikki energiat tulee vedystä ja silleen. Ja siihen asti ei tehdä mitään. Vaan vaik silleen, että ihan sikahyvä, jos näin tapahtuu, ja sinne kannattaa laittaa paljon rahaakin, mutta sen lisäksi tilannekuva on se, että nää ja nää ja nää asiat muuttuu. Ja siitähän sit on oikeestaan tosi hyvä lähtee rakentaa.

Haastateltava peräänkuuluttaa ekologisia reunaehtoja, joiden tulisi ohjata keskustelua sen sijaan, että odotetaan teknologian ratkaisevan ongelmat. Tämä viesti on niin ikään yhtäläinen ilmastotieteen ajankohtaisten havaintojen ja lukuisten tieteentekijöiden varoitusten kanssa: vaikka teknologian kehittyminen on osaltaan pienentänyt päästöjä, samanaikainen globaalin kulutuksen kasvu on nollannut teknologisella kehityksellä saadut hyödyt (esim. Haberl ym. 2020). Esimerkiksi Pariisin ilmastopimuksen sitoumus rajata globaali lämpeneminen selvästi alle kahteen celsiusasteeseen ja pyrkiä rajaamaan se 1,5 asteeseen vaatii niin nopeaa ilmastopäästöjen vähentämistä, että se ei näyttäydy mahdollisena, mikäli nojataan vain teknologian kehitykseen (Anderson, Broderick & Stoddard 2020). Anderson ja kumppanit (2020) korostavat, että jos haluamme pitäytyä Pariisin sopimuksen velvoitteissa, meidän on kerta kaikkiaan välttämätöntä miettiä uudelleen yhteiskuntaamme ohjaavat arvot, hyvinvoinnin mittarit ja sosioekonomisen epätasa-arvon ulottuvuudet. Yllä oleva sitaatti vaatii juuri tätä, ja tulevaisuuden pohtimista sitä kautta: kun ekologiset reunaehdot olisi asetettu, jaettu ja mahdollisimman laajalti hyväksytty, voitaisiin pohtia realistisemmalla tai rehellisemmältä pohjalta myös sitä, miten teknologia voi auttaa reunaehtojesaavuttamisessa.

Keskustelua voi hahmottaa kahden perusasenteen erona. Ensimmäisessä ajatellaan, että teknologisen ja taloudellisen kehityksen sekä niihin liittyvän sosioteknologisen järjestelmän tuottamat ongelmat voidaan ratkaista tuottamalla vain toisenlaista, parempaa teknologiaa. Tällöin ei tarvita kysymyksiä elämäntavan perustasta tai sen periaatteellisesta kestävyydestä. Toisessa ajatellaan, että olennaiset ongelmat eivät ole teknologisia, vaan on tarkasteltava tapojamme kuluttaa, liikkua, tuottaa tavaroita ja palveluita, syödä tai käyttää luonnonvaroja. Yksi 1900-luvun merkittävimmistä ajattelijoina, Martin Heidegger kritisoi tekniikan filosofiassaan teknologiauskoa siitä, että usko teknologian kykyyn ratkaista tuottamansa ongelmat kasvaa sitä epätoivoisemmaksi, mitä enemmän ongelmat syvenevät (Heidegger 2007, 10). Ilmastokysymyksessä aktiivisten nuorten ajattelun taustalla voi nähdä samanlaista halua tuoda keskusteluun myös sellaisia näkökulmia, jotka esittävät realistisena tai jopa todennäköisenä skenaariona sen, ettei teknologista ratkaisua ongelmiin löydy. Tällöin on eteenpäin menemisen sijaan hylät-

tävä joitakin käytäntöjä. Kritiikin kärki kohdistuu näin tulevaisuuspuheeseen, joka olettaa teknologisen ratkaisun poistavan ongelmat tuosta vain.

Huomata sopii myös, että eivät ainoastaan ilmastoaktivistit, vaan nuoret laajemminkin suhtautuvat epäillen talouskasvun rajattomuuteen: vuoden 2016 Nuorisobarometrissa (Myllyniemi 2017; ks. myös Piispa & Myllyniemi 2019) 58 prosenttia nuorista oli samaa mieltä väitteen ”jatkuvasti kasvava talous on mahdottomuus maapallon rajallisuuden vuoksi” kanssa. Samassa barometrissa 41 prosenttia vastaajista katsoi, että tiede ja teknologia ratkaisevat ympäristöongelmat, kolmanneksen ollessa tästä eri mieltä. Kysymyksenasettelussa on kuitenkin se ongelma, että piiloon jää, kumpaan nuoret luottavat, tieteeseen vai teknologiaan. Ainakin ilmastoaktivistit näyttävät luottavan (ilmasto-)tieteeseen, mutta suhtautuvat varauksella teknologian tarjoamiin ratkaisuihin.

Teknologiauskon ja siihen tuudittautumisen rinnalla ongelmana nähtiin poliittisen keskustelun mielikuvituksettomuus ja pysähtyneisyys. Keskustelu kääntyy liian helposti eräänlaisiin ”maakuoppa-analogioihin” – siis tavallaan teknouksen oletettuun vastapäättyyn. Tällöin monipuolisen tulevaisuuskeskustelun nähdään tyrehtyvän siihen, että talous- ja teknologia-ajattelulle ei nähdä sellaisia vaihtoehtoja, joihin sisältyisi ajatus sosiaalisesti kestävästä tulevaisuudesta. Tällaisessa ajattelussa vain ”nykymeno” mahdollistaa yhteiskunnan, jossa voisi elää mielekästä ja hyvää elämää, ja kaikki muu tuomitaan paluuksi ”Neuvostoliittoon” ja erilaisiin kurjuuden kuviin, tai muutoin ammutaan alas mahdottomana, kuten seuraava sitaatti avaa:

Semmoset kokonaisvaltaiset visiot, jotka ei jotenkin sit kääntyis joksikin kuvaksi Neuvostoliitosta, niin niitä jotenkin ei löydy. Plus niinku politiikassa niitä ei oo tällä hetkellä ollenkaan, niitä niinku isompia muutoksia. Että se on niinku reaktiivista. Kaikki.

Sitaatti tarjoaa myös sillan poliittisen keskustelun yhteen keskeiseksi koettuun ongelmaan, reaktiivisuuteen. Poliitikkojen nähtiin reagoivan tulevaisuuskeskusteluun kapea-alaisesti ja omista poliittisista, itsesäilytykseen kytkettyistä intresseistä käsin, eikä suinkaan generoivan keskustelua itse. Huomiota kannattaa kiinnittää myös Neuvostoliitto-kortin sukupolvipoliittisiin ulottuvuuksiin. Vuonna 1991 hajonnut valtio on haastatelluille nuorille vain historiallinen olento, ei osa omaa kokemusmaailmaa.

Uutta ehdottavat keskustelunavaukset saattavat törmätä myös teknishallinnollisia argumentteja hyödyntäviin defensesihin tai oletuksiin siitä, etteivät yhteiskunnallinen status quo ja ihmisten käyttäytymismallit ole muutettavissa:

Jos joku on hyvä ehdotus, niin sit [kysytään että] 'millä rahalla, että millä teknologialla', tai että 'millä hallinnolla', [tai että] 'ei ihmisiä voi pakottaa muuttamaan elintapojaan'. Että siinä on ne seinät, joita vasten aina törmää, nää tekniset ja taloudelliset ja hallinnolliset.

Useammassa haastattelussa tuotiin esille, että politiikan sykli on sikäli liian lyhyt, että ennen kuin poliitikot pystyvät tekemään tarvittavia päätöksiä, heidän on pohdittava uudelleenvalintaansa. Osin siksi heiltä puuttuu paitsi rohkeus tekoihin, myös siihen, että he edes pohtisivat tai ääneen lausuisivat jotain uutta ja tuoretta. Keskustelun sisältöä kritisoidaan eräänlaisesta poliitti-

sesta likinäköisyydestä: kauas on hankala nähdä, mutta lähellä oleva teksti erottuu. Haastatteluissa peräänkuulutettiin sitä, että poliitikot toisivat esille laajemmin näkemyksiään toivomistaan tulevaisuuskuvista myös pidemmällä aikajänteellä:

Kaikilta puolueilta ehkä puuttuu semmonen rohkea visio tulevaisuudesta, jonka pitäis... itseasiassa mä näkisin sen elintärkeänä asiana poliittisille puolueille, niillä pitäis olla se visio siitä, mitä he ajaa eteenpäin. [...] Musta ois paljon kiinnostavampaa kuunnella poliitikkojen debatteja siitä, että millasessa tulevaisuudes he itse haluaisivat elää, kuin sitten se, että mikä on niinkun no, heidän arvopohjan mukaan oikee tapa toteuttaa sote-uudistus tai tällöstä näin.

Tulevaisuuskeskustelua rajoittaa talous- ja teknologia-ajattelun lisäksi myös muunlainen kapea-alaisuus. Kuten aiemmin huomattiin, tämä voi toimia myös mekanismina sille, että tietyt keskustelut tai argumentit leimataan ja suljetaan ulos. Yllä oleva sitaatti tuo esille, kuinka visioiden sijaan politiikassa puhutaan kapeasti siitä, miten yksittäiset asiakysymykset ratkotaan. Lisäksi keskustelut autoilusta ja lihansyönnistä mainittiin useampaan otteeseen esimerkkeinä. Ne ohjaavat tulevaisuuskeskustelua yksittäisten kysymysten ympärille ja jumiuttavat poliittisen keskustelun ja mielikuvituksen. Samalla yhteiskunnallinen kokonaiskuva hapertuu, ja katoaa näkymä siitä, millainen voisi olla laajempi muutos parempaan tulevaisuuteen. Tätä voisi kutsua myös keskustelun siiloutumiseksi – tai “piipertämiseksi”, kuten seuraavassa sitaatissa tuodaan esille:

Erityisesti ennen vuotta 2019 ja vieläkin, hirveen iso osa siitä ilmastokeskustelusta journalistisessa mediassa keskitty just nimenomaan niihin yksilön valintoihin. Se on myös sellainen asia, että se turhauttaa ihan tosi paljon. Koska se hirveen nopeesti menee sellaiseen, sellaiseen niinku... syynäämiseen ja piipertämiseen.

Yllä on tullut esille monia nuorten esiin nostamia tulevaisuuskeskustelun puutteita ja ongelmia. Voidaan ajatella, että nuoret kohtaavat yhteiskunnan “tuoreella katseella”: vaikka he perivät vanhemmiltaan, kasvatustaloksesta, aiemmilta polvilta ja yleisesti vallitsevasta kulttuurista ja yhteiskunnasta arvoja ja toimintatapoja, he myös kyseenalaistavat niitä aktiivisesti (Bertaux & Thompson 1997). Tämän kyseenalaistamisen yksi ulottuvuus on myös kuvitella ja ajatella “mitä vain” – esimerkiksi tuomalla tulevaisuuskeskusteluun uusia ja ravistelevia ajatuksia. Tätä havainnollistaa seuraava sitaatti:

Mä koen tän tosi usein, että siitä puuttuu se niinku taivaanrannan maalareiden ääni. Et okei, me käydään keskustelua jostain työelämän tulevaisuudesta tai digitalisaatiosta, tai uudesta normaalista, mikä tulee sitä mukaa kun on ilmastokriisi tai on pandemia joka ei lähe [...] Mut semmosest tulevaisuudesta, missä on vapaata unelmointia, niinku siinä mielessä vapaata unelmointia, et sitä ei rajoita todellisuus.

Havaintojemme mukaan koronaepidemian ja sen aiheuttamien poikkeusolojen kevät kuitenkin nytkäytti myös tulevaisuuskeskustelua eri asentoon. Sen saattoi huomata paitsi etnografisen kenttätöön kautta ja julkisia keskusteluja seuraamalla, myös haastatteluissa: monet nuoret arvioivat, että koronan vuoksi juurtuneet totuudet esimerkiksi taloudesta olivat joutuneet uudella tapaa kyseenalaistusten kohteeksi.

Sanasto ja arvot – mitä ilmastoaktivistit tuovat tulevaisuuskeskusteluun?

Nuorten aktiivisuus on lisännyt yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua ilmastokriisistä ja sen vaikutuksista (ks. myös Lyytimäki 2020; Han & Ahn 2020). Tästä haastatellut nuoret olivat laajasti yhtä mieltä. Sen lisäksi, että ilmastoon liittyvän keskustelun koettiin lisääntyneen ja vähintään jossain määrin monipuolistuneen viime vuosina, sen nähtiin ainakin osin selkiytyneen. Ilmastokriisiin liittyville asioille on alkanut ilmestyä nimiä, ja sen yleistajuistamisessa nuorilla on ollut oma roolinsa. Nuoret vaikuttavat hallitsevan sellaisen tulevaisuuteen liittyvän sanaston kuin vaikkapa “hiilineutraalius”, “kiertotalous” ja “ekologinen jälleenrakennus”. He ovat perehtyneisyydellään haastaneet muita ihmisiä paitsi reagoimaan viestiinsä ilmastopolitiikasta, myös ottamaan haltuun ilmastokeskustelun sanastoa. Se, aukeaako tämä keskustelu edelleenkin suurelle yleisölle, on toki kokonaan toinen asia.

Haastatteluissa tuli laajalti ilmi, että ilmastoliikkeen eri toimijoilla on yhteisymmärrys tietyistä perustavanlaatuisista ilmastoon ja tulevaisuuteen liittyvistä päämääristä. Ensinnäkin on tietysti pyrkimys hillitä ilmaston lämpenemistä ja vaatia päättäjiltä toimia sen eteen. Hiilineutraalius ja sitä seuraava hiilinegatiivisuus (ks. myös Kulovesi ym. 2019) ovat eräänlaisia (lähi-) tulevaisuuden kiintopisteitä. Toisekseen tietyt sosiaalisen oikeudenmukaisuuden teemat kytkeytyvät laajalti ilmastoa koskeviin arvostuksiin ja vaatimuksiin. Monissa haastatteluissa tuotiin kuitenkin esille, että tämän “takana” eroja alkaa tulla. Aiemmassa tutkimuksessa on analysoitu ilmastoliikkeiden erilaisia lähestymistapoja: hyvin pelkistetyksi voidaan ilmaista, että ne asettuvat eräänlaiselle jatkumolle maltillisesta reformistisen kautta radikaaliin (mm. Brulle & Norgaard 2019; Wiedmann ym. 2020; Kakenmaster 2019). Toistaiseksi nämä erot ovat jääneet tai ne on jätetty julkisuudessa vähemmälle huomiolle. Osin tämä voi johtua siitä, että ne eivät ole vielä ehtineet esiin: nykymuotoinen laajamittainen ilmastoliikehdintä on varsin tuore ilmiö. Toisaalta voi olla kyse myös siitä, että yksityiskohtaisemmat visiot tulevaisuudesta ovat jääneet suoraviivaisempien julkilausumien tai “one-lineareitten” jalkoihin. Oma roolinsa on myös medialla. Osa nuorista mainitsi, että tiedotusvälineet tarttuvat mielellään vaikkapa Greta Thunbergin “tyki-tyksiin” näkemättä vaivaa mennä näiden puheenvuorojen taakse – sieltä kun löytyy myös hienosyisempiä vaatimuksia tulevaisuudesta.

Kun pohditaan, mikä on toivottava tulevaisuus, on uskallettava mennä yleisluontoisten vaatimusten tuolle puolen. Tämä koskee niin ilmastoliikettä itseään kuin yhteiskunnallista keskustelua laajemminkin. Seuraavassa otteessa haastateltava pohtii yhtä syytä, minkä takia juuri Kansainvälisen hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n syksyllä 2018 julkaisema niin sanottu puolentoista asteen raportti sai monet aktivoitumaan ilmaston puolesta:

Se on ehkä yks syy, miks se oli myös niin suosittu se puolentoist asteen raportin jälkeinen aalto, että sehän oli silleen loppujen lopuks varmaan poliittisesti aika epämääräinen. Siinä oli se yks tavallaan niinku sitova symboli se puoltoista astetta, minkä ympärille ihmiset pysty, tai minkä puolelle ne pysty asettuun. Sanomatta kuitenkaan loppujen lopuksi ihan hirveesti mitään kauheen konkreettista siitä, että millanen se yhteiskunta sit tulee olemaan.

Toisin sanoen tavoite rajata maapallon lämpeneminen 1,5 celsiusasteeseen on helppo jakaa, jos siihen ei kytketä keskustelua siitä, mitä muuta tavoitteeseen tulisi kytkeä ja millainen tulevaisuus voisi muutoin olla. Joissakin haastatteluissa peräänkuulutettiin ilmastoliikkeen sisällä lisää “teoreettista keskustelua” tulevaisuudesta. Toisaalta sekin nostettiin esille, että keskustelut eivät saa muodostua sellaiseksi teoreettiseksi kamppailuksi, että ilmastoliikkehäntä pirstaloituu, toiminta vaikeutuu ja yhteistyö liikkeen eri tahojen välillä muodostuisi mahdottomaksi. Joka tapauksessa nuorilla ja ilmastoliikkeellä on jo tarkemmin katsottuna paljon sisällöllisiä ajatuksia tulevaisuudesta. Osa niistä on laajemmin jaettu, osa vähemmän.

Haastatteluissa ja laajemmin etnografisessa aineistossa usein toistunut sanapari, hieman eri variaatioilla, oli “ekologinen jälleenrakennus” (tai uudelleenrakennus, siirtymä jne.). Tämä BIOS-tutkimusyksikön lanseeraama käsite (esim. BIOS 2019a; 2019b) ja eräänlainen hahmotelma – kenties utopiakin – siirtymäpolitiikasta fossiilitalouden jälkeiseen maailmaan tuntui olevan yleisesti omaksuttu ja myös hyväksytty ilmastoliikkeen piirissä. Se, millaisia erilaisia tulkintoja tai nyansseja se saa, on kokonaan toinen kysymys, mutta ajatus siitä, että fossiilitalouden “raunioille” on rakennettava uusia arvoja ja uusia hyvinvoinnin mittareita seuraava yhteiskunta, saa kannatusta. BIOS-tutkimusyksikköön myös viitattiin aineistossa, mutta ei kuitenkaan läheskään aina, kun ekologisesta jälleenrakennuksesta puhuttiin.

Haastatteluiden lisäksi paikansimme ekologisen jälleenrakennuksen käsitteen aineistonkeruun aikana muun muassa Suomen Luonnonsuojeluliiton (2020), Elokapinan (Reponen 2020) ja Greenpeacen (2020) teksteistä. Kun tämä käsite löytyy jopa hallitusohjelmasta (Valtioneuvosto 2019), on selvää, että se on vakiinnuttanut paikkaansa yhteiskunnallisessa keskustelussa laajemminkin (tätä keskustelua eritellään ja käydään muun muassa Terra-lehden numerossa 1/2019, s. 34–53). Samalla kun nuoret ilmastoaktivistit ovat omaksuneet tämän käsitteen, sille syntyy väistämättä myös uusia merkitysnyansseja. (Ilmastoön liittyvästä julkisesta keskustelusta ks. myös Mervaala & Mäki 2020; Jacobsson 2020.) Aivan kuten niin sanotun puolentoista asteen tavoitteen kanssa, myös ekologisesta jälleenrakennuksesta, reilusta siirtymästä tai näiden erilaisista muunnelmista puhuttaessa on myös mahdollista, että käsitteen tarkemmat sisällöt jäävät määrittelemättä – etenkin, jos näistä asioista puhutaan viittaamatta mihinkään konkreettiseen dokumenttiin tai tutkimukseen.

Ekologinen jälleenrakennus ei kuitenkaan yksin dominoi maisemaa siitä, millaisia tulevaisuuskuivat voivat olla. Puhujasta riippuen tulevaisuutta pyrittiin sanoittamaan haastatteluissa myös esimerkiksi kestävä kehityksen ja kiertotalouden termein. Seuraavan otteen haastateltu pohtii kiertotaloutta paitsi realistisena mahdollisuutena, myös tarvittavana toimenpiteenä Suomessa ja kansainvälisesti:

Suomella on hyvin kunnianhimoinen hiilineutraaliustavote ja EU on asettanu hiilineutraaliustavotteen itselleen myös, niin pelkästään niiden

hiilineutraaliustavotteiden saavuttaminen vaatii siirtymään kiertotalouteen tietyssä määrin, koska siellä on tietynkokoiset päästökulut, jolle vielä ei ole toimia ja ei ole suunnitelmia, ja joihin sitten kiertotaloustoimet ja siirtymä sellaseen pystyis vaikuttamaan.

Nuoret korostivat, että tulevaisuuden ja sen mahdollisuuksien pohdinnan tulisi kuitenkin olla ennen kaikkea avointa ja mielikuvituksellista. Ilmastoliikkeen sisällä ei ole paikannettavissa dominoivaa visiota tai ajatusta siitä, millainen tulevaisuuden tulisi olla. Jaettua oli pikemminkin ajatus siitä, että aiheesta pitäisi keskustella ennakkoluulottomammin. Vaikka esimerkiksi ekologisesti kestävä hyvinvointivaltio voi sinänsä olla tavoiteltavan kuuloista, se(kin) voi tulevaisuuskeskustelussa olla liian kapea raami:

Kyllähän täs Suomi 2035 hiilineutraali -brändäämisessä nyt ollaan puhuttu siitä, että maailman ensimmäinen hiilineutraali hyvinvointivaltio. [...] Mut mä en tiedä onks semmosta jaettu käsitystä, ja semmosta tarpeeksi löyhää ja vapautta sallivaa kuvaa siitä, että mihin täs ollaan menossa. Että miten määritellä se yhteinen projekti silleen, että se sopii kaikille? Kun se ei voi olla liian semmonen, niinku toimintaohjelma, mitä kaikki toteuttaa. Ei ihmiset suostu sellaseen. Vaan että mikä on tarpeeksi sellanen väljä ja salliva visio ehkä, että tonnepäin about me mennään ja kaikki tehkää miten tykkäätte, mutta about tonne.

Yllä oleva ote tiivistää myös jotain oleellista utopia-ajattelun prosessi-
maisesta luonteesta (mm. Levitas 2013; Eskelinen 2019). Hedelmällisintä ei välttämättä ole piirtää pohjapiirrosta tai “toimintaohjelmaa” – joka saattaa “totalitarisoida” tulevaisuusajattelun tai ainakin tehdä siitä mielikuvituksettomampaa (Barnhill 2011) – vaan käydä debattia ja sitä kautta myös hahmotella tulevaisuuden suuntaa.

Nuorten ilmastokeskustelun keskeiset käsitteet eivät ole selkeän nuorisokulttuurisia, vain nuorten kokemusmaailmaan liittyviä teemoja. Ekologinen jälleenrakennus, hiilineutraalius ja kiertotalous ovat asioita, jotka ovat yleisessä käytössä laajalti. Näin nuorilla ei ole selkeästi vain nuorten artikuloimaa näkökulmaa. Se kiinnittää heitä olemassa oleviin keskusteluihin ja tuo toimintaan vakuuttavuutta.

Keskeisesti sukupolvia erottavaksi tekijäksi nouseekin käsitteiden sijaan kiireellisyys. Aineistosta erottuu selkeästi kiireen tuntu. Ongelmien nähdään eskaloituvan pian, ja niille halutaan ripeitä ratkaisuja. Kiireen taustalla on myös näkyvä lähitulevaisuuteen, jossa ihmiskunnan elinolosuhteiden nähdään radikaalisti heikkenevän, ellei ratkaisuja tehdä. Yleisesti ottaen nuoret vaikuttavat suhtautuvan skeptisesti talouskasvun mahdollisuuksiin nykyisessä ekologisessa tilanteessa (Piispa & Myllyniemi 2019; Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 78), mikä tekee heistä skeptisemmän talouskasvun mahdollisuuksien suhteen. Tätä taustaa vasten ei ole ihme, että aktivistinuoret haluavat poliittisia ratkaisuja, joiden he toisaalta tunnistavat olevan vaativia:

Mikä mua siinä huolestuttaa on se, että niitten [ilmastopoliittisten] toimien laajuutta ja kiireellisyyttä ei ihan täysin tajuta. Et ajatellaan, et se on niinku toissijainen asia, joka voidaan vaan jatkuvasti painaa muitten politiikka-alueitten alle.

Sen lisäksi että nuoret ovat tuoneet tulevaisuuskeskusteluun ymmärryksen ilmastokriisin ja sen edellyttämien toimien kiireellisyydestä, he ovat tuoneet sinne arvoja: että he todella haluavat erilaisen tulevaisuuden. Useaan otteeseen on tullut esille, että talous ja teknisrationaalinen kasvun logiikka dominoivat nuorten mukaan keskustelua liiaksi. Keskustelun puutteet palautuvatkin siihen, että tässä asetelmassa ekologinen ja sosiaalinen kestävyys sekä ylipäättään laajempi keskustelu arvoista ei pääse esille.

Talouden dominanssiin kytkeytyen yksi kritiikin kohde tulevaisuuskeskustelussa on kulutuskeskeisyys. Tämä voi tarkoittaa vaikka sitä, että julkisessa keskustelussa huolitaan ihmisten ostovoimasta asettamatta kysymystä ekologisiin raameihin. Ylipäättään tulevaisuuskeskusteluun toivottiin sosioekologisia ulottuvuuksia, kuten keskustelua siitä, mikä on oikeudenmukaista, mikä on riittävä kulutustaso, mikä on inhimillistä, mikä on luonnon rooli ja mitä on hyvä elämä ylipäättään. Jo aiemmin tuotiin esille, että monet ilmastoaktivistit kaipasivat demokratian uudistamista. Yhtä lailla viesti oli usein myös se, että yhteiskunnan menestyksen mittarit pitäisi arvioida uudelleen: pelkkä talouskasvu ei sellaiseksi riitä (myös esim. Värri 2018; Wiedmann ym. 2020).

Kenttätyö ja osin myös havaintomme julkisesta ilmastokeskustelusta osoittaa myös sellaisen riskin, että nuorten rooli keskustelussa pelkistyy nimenomaisesti arvoihin ja tunteisiin. Tällöin nuorten tehtävä tulevaisuuskeskusteluissa jää tunnepuolen, epävarmuuksien ja huolen sanoittamiseen – heitä kohdellaan eräänlaisina ilmastoahdistuksen kokemusasiantuntijoina. Samalla “asiakeskustelu” rajautuu edelleen aikuisten kentäksi, eikä aitoa dialogia nuorten kanssa synny. Tällöin nuoret ovat paradoksaalisesti samaan aikaan tieteen äänitorvia ja ilmastokriisin tuntemusten ruumiillistuma. Asema keskustelussa on kuin yhdistäisi luennon ja suomalaisen iskelmän: välittää tietoa ja vaatia ottamaan tieto vakavasti, mutta olla samalla tunteiden tulkki.

Etnografisen kenttätyön myötä tarkkailtiin nuorten rooleja useissa erilaisissa keskusteluissa. Nuorille on herkästi tarjolla jo ennakkoon asema, jossa heidän ikään kuin oletetaan olevan kriittisiä, kyseenalaistavan ja asettuvan teknisrationaalisen asiantuntija- ja hallintopuheen ulkopuolelle. On vaikea määrittää, missä määrin tämä on tahatonta tai tarkoituksellista. Seuraavan havainnon kirjasimme kuitenkin tutkimuspäiväkirjaan jo varsin varhaisessa vaiheessa kenttätyötä:

“Nuorille ja heidän suorapuheisuudelleen aplodeerataan, mutta ratkaisua lähestytään edelleen teknisenä kysymyksenä, jonka kanssa ‘aikuiset’ yrittävät pitää pään viileänä? Aikuisten puheista puuttuvat usein tunteet ja jopa arvot, vaikka ne tihkuisivat rivien välistä. Nuorilla sen sijaan ne tulevat enemmän esille, joskin heillä on myös selkeät ja tieteeseen nojaavat poliittiset vaatimukset.”

Lopuksi on hyvä tuoda esille havainto, että koronakevät muutti tulevaisuudesta käytävän keskustelun kenttää virittämällä pohdintaa arvoista ja asioiden tärkeysjärjestyksestä. Koronan vaikutus tulkittiin nopeasti kriisiksi, poikkeustilaksi ja tapahtumaksi, joka murentaisi entisen normaalin sosiaalisen järjestyksen ja tuottaisi uutta normaalia. Tämä myös pakotti kysymään, millä tavoin ja millaisten arvojen ohjaamana epävarmuuksia tulisi lähestyä ja

millaisena tulevaisuus näyttäytyi. Koronakriisiä voi tarkastella myös ajattelutapojen ja käsitteiden kriisinä, sillä ainakin länsimaiset yhteiskunnat takeltoivat yrittäessään järkeistää koronakriisiä, joka vaikutti yhtäältä terveyteen, turvallisuuteen, tuotantoon, liikkumiseen, talouteen ja vaikkapa vuorovaikutukseen. Sen myös toivottiin herättävän keskustelua, miten reagoida ympäristökriisiin. (Czarnocki & LaRue 2020; Kaukko ym. 2020; Spash 2020.)

Tutkimusaineistossamme tämä näkyi monin tavoin. Haastatellut olivat huomanneet saman: arvoista käydään nyt debattia eri tavoin kuin aiemmin, ja keskustelu on sikäli aiempaa enemmän auki. Ripeä reagoiminen poikkeustilanteeseen loi toivoa siitä, että koronakriisin kaltainen nopea kriisi voisi auttaa ratkaisemaan myös pidempikestoisen ilmastokriisin: “koronavirushan on osoittanut, että me pystytään oikeasti tekemään ilmastonmuutokselle jotakin”, totesi eräs haastateltu (ks. myös Kaukko ym. 2020). Toisaalta poikkeusolot osoittivat, että tietyt vakaana pidetyt arvot voivat olla uhanalaisia. Esimerkiksi oikeusvaltion, demokraattisen vaikuttamisen ja vapaan liikkuvuuden tila ja mahdollisuudet paitsi huolettivat akuutisti, myös saivat pohtimaan, kuinka helposti nämä arvot saattavat olla sivuutettavissa. Demokratiin kuuluville kriittisille äänille ja keskusteluille – myös tulevaisuudesta – tulee olla tilaa myös koronan aikana, ja mielellään vielä paremmin sitten, kun koronakriisi joku päivä helpottaa (ks. myös Rigatelli/Yle 19.8.2020).

Keskeistä on myös huomata, että ilmastoliike otti ja on ottanut koronakriisin täydellä vakavuudella – “kuunnelkaa tiedettä” on keskeinen sanoma myös tämän kriisin kohdalla (ks. myös Colburn 2020; Eskonen/Yle 29.3.2020) – ja samaan aikaan pyrkinyt pitämään agendalla, että ilmastokriisi ei ole kadonnut minnekään. Toisin sanoen ilmastoaktivistien tulevaisuuskuvisa ja -keskusteluissa kumpikaan kriisi ei tee toista merkityksettömäksi, vaan tulevaisuutta tulee lähestyä kaikki kriisit huomioiden, ja etsien niihin kattavia ratkaisuja (myös Spash 2020; HS 7.5.2020).

Tulevaisuususkosta vaikuttamiseen

Useissa tutkimuksissa on todettu, että toiminta ja ilmastoaktivismi lievittävät yksilötasolla niin sanottua ilmastoahdistusta, ja mahdollisesti myös antavat toivoa (mm. Ojala 2012; Nairn 2019). Ajatus toivosta on yhteydessä tulevaisuususkoon – siis siihen, uskooko tulevaisuuden olevan kelvollinen, hyvä, tai jopa tuovan jotain parempaa. Kyselytutkimuksissa, kuten Nuorisobarometreissa (mm. Myllyniemi 2017; Pekkarinen & Myllyniemi 2019) huomataan säännöllisesti, että keskimäärin vastaajat suhtautuvat optimistisemmin henkilökohtaiseen tulevaisuuteensa kuin maailman tulevaisuuteen. Esimerkiksi Nuorisobarometrissa 2018 (Kiilakoski & Myllyniemi 2019) omaan tulevaisuuteen suhtautui optimistisesti 79 prosenttia ja Suomen tulevaisuuteen 77 prosenttia vastaajista, mutta maailman tulevaisuuteen vain 32 prosenttia. Kriisien sävyttämää aikaamme leimaa vähintäänkin epävarmuus, johon nuoret sukupolvet ovat kasvaneet ja tottuneet (Piispa 2018, 221–247), ja tulevaisuuden horisontti saattaa näyttäytyä jopa dystooppisena (mm. Cassegård & Thörn 2018). Siksi ei ole ihme, jos usko maailman tulevaisuuteen on koetuksella.

Kysyimme haastatteluissa ilmastoaktivisteilta heidän kokemuksiaan ja ajatuksiaan tulevaisuususkosta, ja tarkkailimme tulevaisuususkoon liittyviä tuntemuksia myös osana etnografista kenttätöitä. Voidaan ajatella, että tällä laadullisella otteella päästään kyselytutkimusten monivalintakysymysten “taakse”, tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin paitsi tulevaisuususkon ulottuvuuksia ja kokemuksia, myös sitä, miten tulevaisuususko ylipäänsä ymmärretään. Tuloksemme osoittavat, että tulevaisuususkon voi käsittää monin eri tavoin, ja että sillä on eri ihmisille hyvin erilaisia merkityksiä. Riippumatta siitä, painotetaanko omaa vai maailman tulevaisuutta, tulevaisuususkossa on vahvasti henkilökohtaisia elementtejä.

Kysyttäessä tulevaisuususkosta useimmat lähestyivät kysymystä sen kautta, uskovatko he, voiko tulevaisuus olla vielä ilmastokriisinkin oloissa hyvä tai jopa parempi. Tämä kytkeytyi siihen, onko oma toiminta ylipäänsä mielekästä, eli ikään kuin “onko jotain vielä pelastettavissa”. Tyypillisesti vastaajat katsoivat, että jonkinlainen usko tulevaisuuteen on olemassa ja siksi kannattaa myös toimia aktiivisesti. Toivon ylläpitäminen voi olla avain siihen, että jaksaa ylipäätään pyrkiä vaikuttamaan. Seuraava ote tiivistää tämän:

No siis haluan uskoa, että [tulevaisuudessa] on toivoa, koska muuten menee vaikeeks.

Tulevaisuususkon lähteenä mainittiin usein oma vertaisryhmä ja se, kuinka paljon toimeliaisuutta ympärillään näkee. Tämä on esimerkki siitä, miten tulevaisuususko tulee näkyviin jo nykyhetkessä. Oman liikkeen tapa toimia parhaimmillaan rakentaa käsitystä, millainen toiminta koetaan tärkeäksi ja mielekkääksi. Silloin ei tule kokemusta yksinolosta tai voimattomuudesta: aina on joku muu, joka toimii, jos ei itse jaksaisikaan. Toisaalta

toiminta ei tunnu turhalta, vaan kollektiivinen pyrkimys on jo itsessään merkityksellistä.

Tietynasteinen toivo ei kuitenkaan tarkoittanut, etteikö tulevaisuudessa nähtäisi vakavia uhkakuvia. Kysymys tulevaisuususkosta saikin usein haastateltavat pohtimaan, miltä tulevaisuus saattaa hyvinkin näyttää:

Mä uskon että maapallo tulee lämpenee kolmisen astetta, ihmisii tulee lähtee liikkeelle, jengii motitetaan rajojen väliin niinku tälläkin hetkellä. Vesikriisit syvenee ympäri maailmaa, jengii kuolee nälkään ja tulvii ja näin, vähän enemmän kuin nykyään. Varallisuuden jakautuminen vahvistuu, jos ei tehdä asioita toisin. Rikkailta tulee ole kaikki ihan suht fine ja köyhät tulee oleen syvemmissä pulassa. [...] Mut en mä tästä haaveile. [...] Eikä] toi oo niinku maailmanloppu. [...] Maailma on aika eri näköinen siinä vaiheessa, mutta taas voidaan rakentaa jotain uutta. Mut se, miten mä toivoisin että tää homma menisi, niin [...] ensinnäkin tää talouskasvun tavoittelu loppuis. Ja se loppuis sitä kautta, että me ruvettais nimenomaan mittaamaan nyt niitä muita hyvinvoinnin mittareita. Että onks ihmisillä nyt oikeesti safkaa ja koulutusta ja osallisuutta ja niinku toimeentuloa, terveydenhuoltoo. Ja katotaan, että ne kaikki on kunnossa.

Kuten yllä olevassa sitaatissa ilmenee, ilmastoaktivistien keskuudessa vallitsi yleisesti jaettuna ajatus siitä, että ilmastokriisi etenee ja tulee joka tapauksessa aiheuttamaan tuhoa ja kärsimystä. Tämä virittää tulevaisuuskuvaan väistämättä pessimistisiä elementtejä. Jonkinlainen tuhon tai lievemmässä muodossaan yhteiskunnallisia myllerryksiä aiheuttavien vaikutusten mahdollisuus oli jaettuna. Sen sijaan suhtautuminen ja odotukset sen suhteen, mitä tämä merkitsee, vaihteli paljon. Yllä nuori toteaa, että “ei toi ole maailmanloppu”. Se on traaginen ja epätasa-arvoisuutta tuottava skenaario, josta huolimatta on vielä paljon tehtävissä ja pelastettavissa, minkä vuoksi on myös syytä käydä kamppailua ilmastokriisin hillitsemisen puolesta. Sitaatissa vilkahtaakin pieni mahdollisuus toisenlaiseen skenaarioon: “jos ei tehdä asioita toisin”.

Synkistäkin tulevaisuuskuvista huolimatta haastatellut katsoivat, että ilmastokriisin hillitsemiseksi on joka tapauksessa toimittava. Tällöin toiminta kumpuaa muista motiiveista kuin uskosta parempaan tai siitä, että omaa ahdistusta halutaan lievittää. On toimittava, vaikka tietäisikin tulevaisuuden olevan hauraan. Apatiaan ei ole varaa vajota ja tulevaisuuden eteen työskentely koetaan moraaliseksi velvollisuudeksi:

Väärältä tyyppiltä kysyt [tulevaisuususkosta], koska mulla on ollut pitkään jo sellanen ajattelumalli, että jos mä ajattelisin tulevaisuutta tai mihin tää johtaa tai muuta, niin varmaan tuskastuisin ja lamaantuisin. Ja se ois jotenki liian iso pala. Sen sijaan mä oon pitkään jo löytäny sen maaperän omalle toiminnalle sellasesta velvollisuusetiikasta, mitä mä itseasiassa jaksamisen ja toisaalta... mikä mun mielestä vois olla lääkkeenä moniin muihinki ongelmiin. Että sen ninku laskelmoimisen ja lopputulosten pohtimisen sijaan niin harrastaa jotain filosofisia harjoitteita, ja miettii että mitkä ois sellasia niinku kategorisia imperatiiveja, ja miettii että miten mä voin vaan just tässä hetkessä toimii oikein just tänään.

Kysymys tulevaisuususkosta yhdistyi ajoittain myös pohdintaan siitä, onko koronakriisi avannut jollain tapaa uusia tulevaisuudenpolkuja. Tässä näkyi heijastuksia keväällä 2020 paljon käydystä keskustelusta siitä, miten koronakriisistä tulisi päästä ulos ja rakentaa sen kautta parempaa tulevaisuutta. Seuraavassa haastateltu, joka oli aiemmin todennut tulevaisuus-

konsa olevan “kirkas” ja uskovansa positiiviseen tulevaisuuteen, pohtii tulevaisuuden näkymiä koronakriisin jälkeen:

Epidemian jälkeinen aika, niin siinä on kaks vaihtoehtoa, joko me jatketaan niinku me jatkettiin, elettiin ennen, ja sitten mä voin sanoa, että sitten ollaan niinku aika syvissä vesissä. Että vaikka en itekään halua olla semmonen, joka maalailee tämmösiä uhkakuvia, mut jos me jatketaan samalla lailla, niin kyllä me ollaan aika syvissä vesissä.

Toisin sanoen usko tulevaisuuteen kytkeytyy pitkälti siihen, millaisia poliittisia toimia tehdään, ja toisaalta tulevaisuususkon aikajänne on varsin lyhyt. Jotta se säilyisi, on asioita tapahduttava ja pian (ks. myös Harvey/The Guardian 2020). Samalla tulevaisuususkoa varjostaa mahdollisen tuhon horisontti: nuoret pitävät täysin mahdollisena, että elinmahdollisuudet tulevat heikkenemään radikaalisti, ellei löydetä keinoja toimia toisin. Tämä näkymä on paitsi linjassa ilmastotieteen ajantasaisen tiedon ja varoitusten kanssa (Ripple ym. 2020), myös eksistentiaalinen kokemus, joka yhdistää monia haastateltaviamme, vaikka reagoitavat ja osin myös haetut ratkaisumallit tähän poikkeavatkin toisistaan.

Jo tutkimusasetelman ja -menetelmän raja-alue on tarkoittanut sitä, että mukaan on valikoinut ihmisiä, jotka haluavat vaikuttaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja siitä seuraaviin käytännön ilmastopoliittisiin toimenpiteisiin. He eivät kuitenkaan tyydy pelkästään tähän asemaan. Halutaan enemmän. Nuoret ilmastoaktivistit haluavat paitsi yksityiskohtaisempaa keskustelua tulevaisuudesta ja ilmastosta, myös että keskustelulla on vaikutusta. Toistaiseksi monien kokemuksta omasta vaikuttamisesta sävyttää eriasteinen pettymys. He kokevat, että nuoret ovat vaikuttaneet keskusteluun monin tavoin, mutta todellinen yhteiskunnallinen vaikutus uupuu:

Tiedetään että on tämmönen ilmiö [ilmastonmuutos], mut sit aatellaan jotenki, että kyllä se nyt on jo hoidossa, tai [muuten] siitä puhuttais enemmän tai että se olis kaikkien huulilla jatkuvasti, että 'kyllä poliitikot hoitaa'. Mut sit kun alkaa tutustua tähän, niin sitten vasta tulee semmonen, että ei ne jumaliste hoidakaan. Että se petetyks tulemisen olo on tullu vasta tätä myötä, kun on lähteny tähän aktivismiin. Että mitä enemmän tekee, sitä enemmän saa pettyä.

Ilmastoaktivisteille tärkein mittari omalle toiminnalle ja tulevaisuuskeskustelulle on se, miten ilmastovaatimukset näkyvät politiikassa. Toistaiseksi pettymykset ovat olleet suurempia kuin saavutetut yksittäiset “erävoitot”. Paljon tulisi vielä tapahtua, ja kiireellisesti. Samalla muutoksen suunnasta tulisi ehtiä keskustella perusteellisesti: esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeudet, alueelliset ja kulttuuriset eroavaisuudet sekä kysymys siitä, puhutaanko tulevaisuudesta alueellisella, kansallisella vai globaalilla tasolla, tuovat monenlaisia näkemys- ja painotuseroja keskusteluun. Lieneekin selvää, että keskustelulle tarvitaan lisää paikkoja ja tiloja nimenomaan monikossa: jotta moniäänisyys ja eri toimijoiden mahdollisuus olla keskustelussa aidosti mukana – tai “omistaa” keskustelu – toteutuisi mahdollisimman hyvin.

Lopulta perusteellinen ja avoin keskustelu tulevaisuudesta on tärkeää myös siksi, että se kytkeytyy tulevaisuususkoon ja siihen, että on jotain parempaa, jonka eteen työskennellä. Ilmastoaktivistien puheesta huomaa, että olipa tulevaisuus millainen hyvänsä, kamppailua ei voi luovuttaa. Kamp-

pailu voisi kuitenkin olla mielekkäämpää, jos tulevaisuudessa olisi selkeästi näkyvissä jotain toivoa paremmasta. Tämä tiivistyy seuraavassa sitaatissa:

Koska se, että ihminen jaksaa käydä, varsinkin nuorena, jaksaa olla vastavirtaan uiva ja niinku altavastaajan roolissa, siis ihan vaan niinku iän takia ja resurssien puutteen takia, ja käydä sellasia taisteluja tuulimyllyjä vastaan... Siis joku ilmastoaktivismi, sehän on valtava taistelu. Ja vaikka on valtava määrä vertaisia siinä ympärillä, josta saa sitä energiaa ja voimaa, niin sen upean tulevaisuuden näkymän tuoma toivo, sen täytyy olla läsnä jollain tavalla. Jonkun, jotain kohti mitä mennään.

Yhteenvetoa

Nykyisen elämänmenon pohtiminen ilmastotiedon valossa edellyttää katseen suuntaamista tulevaisuuteen. Tulevaisuuden pohtiminen taas väistämättä tarkoittaa nykyhetken ongelmien ja ristiriitojen pohtimista ja niihin reagoimista (ks. Cavell 1995). Nuorten ilmastoaktivistien aloitteet tulevaisuuskeskustelusta ja vaatimukset tulevaisuuden huomioivasta ilmastokeskustelusta ovat selvä merkki siitä, että tulevaisuudessa on dystooppisia piirteitä ja todellisia uhkakuvia. Nuorisobarometreissa (mm. Myllyniemi 2017; Pekkarinen & Myllyniemi 2019) huomataan toistuvasti, että nuoret suhtautuvat maailman tulevaisuuteen pessimistisemmin kuin henkilökohtaiseen tulevaisuuteensa. Kenties voimme ajatella, että ilmastoaktivistit sanoittavat tämän huolen ja siten myös vaativat tulevaisuudesta käytävää keskustelua.

Hankkeemme tulevaisuuskeskustelua koskevat tulokset voidaan tiivistää alla olevaan taulukkoon. Vasempaan sarakkeeseen olemme kirjanneet niitä asioita, joita aktivistien haastattelujen ja etnografisten havainnointien perusteella voi tulkita toteutuneen. Keskimmäiseen sarakkeeseen olemme sijoittaneet joukon kriittisiä huomioita, joita voi nimetä myös uhkakuviksi ja oikeanpuoleiseen tulevaisuuden toiveita ja ratkaisuja.

Taulukko 1. Ilmastoaktivismi ja tulevaisuuskeskustelut – tiivistettyjä havaintoja

	Toteumia ja nykytila	Uhkakuvia ja ongelmia	Toiveita ja ratkaisuja
Nuorten asema tulevaisuuskeskustelussa	Keskusteluun osallistuja ja sukupolvipoliittisen konfliktin artikuloija Tiedeinstituution puolestapuhuja Arvojen ja tunteiden esiintuoja Kriittinen ääni, kiireellisyyden sanoittaja	Nuoria ei oteta vakavasti Nuorille annetaan vain "ilmastoahdistuksen kokemusasiantuntijan" rooli Kehystäminen "vain nuoreksi"	Osallisuus ja todellinen kuuleminen päätöksenteossa Tunnustetaan nuorten täysi toimijuus ja asiantuntijuus, vähättelyn loppuminen Tutkimustiedon ja arvojen samanaikaisuus keskusteluissa: molemmat tulevat näkyviin ja otetuksi tosissaan Oma tila ja omistajuus otetaan joka tapauksessa
Keskustelun areenat	Rajatut keskusteluryhmät nuorten tai aktivistien kesken Avoin some-julkisuus Kuulemiset, keskustelut, kohtaamiset julkishallinnon kanssa Nuorten itse organisoimat tapahtumat	Keskustelun jääminen näkyväksi vain rajatulle joukolle Keskustelun kuplautuminen Ohipuhuminen Kiusaaminen ja tahallinen vaijantaminen	Luodaan lisää areenoita, joilla eri-ikäiset ja -taustaiset ihmiset kohtaavat Nuorten omien areenoiden aito tunnustaminen Some-julkisuuden arvon tunnustaminen perinteisessä mediassa ja päätöksenteossa Kansalaiskeskustelun linkittyminen päätöksenteon paikkoihin Uudet, omaehtoiset toiminnan areenat: esimerkiksi mielenilmaukset
Keskustelun sisällöt	Nuorten pyrkimys tuoda ilmasto osaksi tulevaisuuskeskustelua Talouden ja teknologian näkökulmien hallitsevuus Keskustelu yksilön valinnoista	Talous-tekniis-rationaalisen puhutavan dominanssi jatkuu Julkisen poliittisen keskustelun rajoitteet Painotus yksilöön ja yksittäisiin kysymyksiin ja tästä seuraava kapea-alaisuus Peittääkö koronakriisi muun alleen?	Keskustelun lukkojen avaaminen, etenkin talouden dominanssin kyseenalaistus ja siitä eroon pääsy Aidosti mielikuvituksellinen ja rohkea keskustelu, unelmat ja utopiat Ilmastotieteen tulosten ottaminen vakavissaan, ratkaisujen hakeminen Poliitikkojen haastaminen Kriittinen keskustelu ja ratkaisut rakenteellisella ja yhteiskunnallisella tasolla
Sanasto ja arvot	1,5 asteen tavoite Sosioekologinen oikeudenmukaisuus Ekologinen jälleenrakennus Kiertotalous Hiilineutraalius Kiireellisyys	Ilmastoliikkeen tavoitteiden pelkistyminen liiaksi vain 1,5 asteen tavoitteeseen TAI Liian kapeasti määrittyvä tavoite-tulevaisuus Aidosti vapaan unelmoinnin puute Aukeaako keskustelu suurelle yleisölle?	Tulevaisuuden hyvän yhteiskunnan tarkempi pohtiminen: millainen on sosioekologisesti oikeudenmukainen yhteiskunta? Demokraattisen kansalaisuuden voimistuminen Sanastot käytäntöön: vähintään ilmastopäästöt alas ja nopea hiilineutraalius Puheen ymmärrettävyys ja tekeminen kiinnostavaksi laajoille yleisöille
Tulevaisuususkko	Halu ja motivaatio työskennellä paremman tulevaisuuden eteen Velvollisuus toimia Pienet erävoitot Uhkakuvat, tuhon horisontti	Motivaation ylläpitäminen Poliittiset toimet viivästyvät liiaksi Uhkakuvien realisoituminen	Mahdollisuus uskoa edes jonkinnäköiseen onnistumiseen Oman toiminnan kautta syntyvä mielekkyys ja kokemus yhteisestä päämäärästä Korona voi mahdollistaa aiemmin mahdottomina pidettyjen asioiden toteutumisen Nopeat poliittiset päätökset Siirtyä sosioekologisesti kestävämpään yhteiskuntaan

Tässä tutkimusraportissa on käynyt ilmi, että nuoret ovat päässeet jossakin määrin osallisiksi ilmastoa ja tulevaisuutta koskevaan keskusteluun, mutta lisää tulevaisuutta koskevaa keskustelua kaivataan erityisesti ylisukupolisilla areenoilla. Tässä keskustelussa on otettava keskeiset ilmastoraportit ja tiedeyhteisön varoitukset vakavissaan. Nuoret eivät koe edustavansa ilmastokeskustelussa vain nuoruutta ja kokemusasiatuntijuutta, vaan he reagoivat olemassa olevan tiedon pohjalta. He kokevat omaavansa siihen tietoja ja valmiuksia, vaikka yhteiskunnallisissa keskusteluissa ilmastosta puhuvia nuoria pyritään monesti vähättelemään ja sivuuttamaan erilaisin tavoin heidän ikänsä tai oletetun kokemattomuutensa perusteella. Ilmastoaktivistit toivat myös esille, että keskustelulle tulevaisuudesta ei tahdo löytyä mielekkäitä paikkoja, tai että ne jäävät herkästi pienen piirin keskusteluiksi.

Ilmastoaktivistit kaipaavat tulevaisuuskeskusteluun lisää syvyyttä ja näkymiä siitä, mitä hyvää ilmastokriisin hillinnällä voitaisiin saavuttaa. Tällä hetkellä keskustelu näyttyy sirpaleisena, epämääräisenä ja uhkaavana, jossa keskitytään kapeisiin, usein tarkoitushakuisesti politisoituihin teemoihin, kuten lihansyöntiin tai autoiluun. Kokonaisvaltainen keskustelu yhteiskunnan suunnasta puuttuu. Aktivistit kritisoivat poliittista järjestelmää ja esimerkiksi puoluepolitiikkaa kyvyttömyydestä käydä, saati tuottaa mielekkästä tulevaisuutta koskevaa keskustelua. Ylipäätään he kokevat, että poliittinen keskustelu on mielikuvituksetonta ja demokraattisen keskustelun ja vaikuttamisen areenat puutteellisia.

Eräs suurimmista ongelmista ilmastoaktivistien mukaan on se, että talous ja talouskasvuajattelu dominoivat ja rajoittavat tulevaisuuskeskustelua. Talousargumentteja käytetään yhteiskunnallisissa keskusteluissa myös ulossulkemisen keinona: ne tuottavat vaihtoehdottomuutta ja rajaavat sitä, keiden annetaan osallistua vaikuttamisen areenoille. Aktivistit kokivat myös, että keskustelu kääntyy liian herkästi teknologiaan, kulutustottumuksiin tai muihin yksittäiskysymyksiin, jolloin tulevaisuuskeskustelu jälleen rajautuu tai se muuttuu epäuskottavaksi, ilmastokriisin ratkaisujen kohdalla eräänlaiseksi toiveajatteluksi.

Erliaisista vähättelyn ja ulossulkemisen tavoista huolimatta nuoret ilmastoaktivistit ovat kuitenkin pystyneet vaikuttamaan monin tavoin tulevaisuudesta käytäviin keskusteluihin. He painottavat asiaosaamista ja tiedonhankinnan joukkoistamista, ja sitä kautta he pystyvät hallitsemaan ja vakiinnuttamaan ilmastokeskustelun sanastoa. Julkisuudessa nuorten ilmastoliikehdintä ei ole voinut jäädä noteeraamatta, jolloin se on pelkällä olemassaolollaan haastanut vakiintuneita poliittisia ja yhteiskunnallisia toimijoita. Yksi keskeinen ulottuvuus, mitä nuoret ovat tulevaisuuskeskusteluun tuoneet, on arvojen ja tunteiden merkitys. Nuorten kautta korostuu, että ilmastokriisin oloissa tulevaisuus voi todella pelottaa: tulevaisuus ei ole vain tekninen tai semanttinen kysymys, vaan jotain, minkä todella toivotaan olevan nykyisiä näkymiä parempi. Siksi on käytävä keskustelua siitä, millainen on hyvä tulevaisuus ja mikä on tärkeää ja säilyttämisen arvoista. Arvojen kautta voi jopa haastaa sen, mitä olemme tottuneet pitämään lukkoon lyötynä. Jos esimerkiksi määrittelemme onnellisuudelle tai hyvinvoinnille uudet mittarit tai tavoitteet, ja toteamme, että ne ovat talouskasvua ja -kuria korostavan ajattelun kanssa yhteensopimattomia, avautuu mahdollisuus miettiä avoimin mielin vaihtoehtoja nykyisen kasvu- ja kulutussuuntautuneen elä-

mänmuodon ulkopuolelta. Ekologiset reunaehdot huomioiden voisi todeta, että siihen on jopa velvollisuus (Anderson, Broderick & Stoddard 2020).

Nuorten ilmastoaktivistien kokemukset tulevaisuususkosta vaihtelivat suuresti. Osa lähestyi kysymystä oman, toiset maailman tulevaisuuden kautta. Yleisesti ottaen nuoret katsoivat, että tulevaisuuteen liittyy vakavia uhkakuvia, jotka todennäköisesti tai mahdollisesti realisoituvat. Tuhon horisontti on läsnä omassa kokemuksessa. Omalla toiminnalla uskotaan kuitenkin olevan merkitystä, tai vähintäänkin koetaan, että siihen on joka tapauksessa velvollisuus. Ennakoidut tulevaisuusnäköymät olivat usein jossain määrin dystooppisia, mutta sellaisia, joissa jotain hyvääkin on saatu aikaiseksi. Oman sävynsä tilanteeseen toi koronapandemia, joka nähtiin ikkunanäköymänä, jossa tärkeitä ilmastotoimia olisi tapahduttava. Siten koronapandemian ulospääsy ja sen kytkös ilmastokriisiin vaikuttaa väistämättä myös tulevaisuususkoon ja -näkyymiin.

Lopulta tulevaisuususkon – ja ylipäätään ilmastoaktivismin – kannustimena toimii ennen kaikkea kokemus siitä, että omalla toiminnalla on vaikutusta. Toistaiseksi monet ilmastoaktivistit painottavat joutuneensa pettymään. Poliittinen järjestelmä ei vaikuta kykeneväiseltä riittävän nopeisiin ja tehokkaisiin ilmastotoimiin. Minimitoive ja -tavoite ilmastoliikkeen nuorille olisi nähdä kasvihuonepäästöjen laskevan ja yhteiskuntien siirtyvän kohti hiilineutraaliutta. Ilmastoliikkeen sisällä ei ole yhtenäistä näkemystä siitä, millä tavalla yhteiskunnan tulisi laajemmin muuttua, mutta esimerkiksi ajatus ekologisesta jälleenrakentamisesta jonkinlaisena kehyksenä saa kannatusta. Ennen kaikkea kuitenkin ilmastoaktivistit kokevat, että tulevaisuuden yhteiskunnasta on käytävä avointa, rakentavaa ja eri toimijoiden osallistumismahdollisuudet huomioivaa keskustelua ja debattia. Tässä kansalaisyhteiskunnalla ja yhteiskunnallisilla liikkeillä on keskeinen rooli: on selvää, että emme voi vain odottaa, että poliitikot, teknologia tai yritysmaailma ratkaisee ongelmat puolestamme. Tulevaisuudesta on käytävä keskustelua, ja se on myös johdettava toimiin paremman tulevaisuuden rakentamiseksi.

Entä miten löytää tulevaisuuskeskusteluun rohkea visiointi, ja kuinka haastaa usein pidättyväiset asiantuntijat ja poliitikot siihen mukaan? Tietynlainen paradoksi tuntuu olevan, että usein samat ihmiset, jotka vetoavat ihmisen teknologiseen kekseliäisyyteen, näkevät sen ainoaksi tavaksi mennä eteenpäin, ja siten hylkäävät mahdollisuudet aidosti vaihtoehdot avoimena näkevälle ja kekseliäälle tulevaisuuden uudelleenajattelulle. Monet tulevaisuuskeskustelun lukot olisi tiirikoitava auki. Tämä lienee helpommin sanottu kuin tehty, mutta jos tulevaisuuskeskustelun sisältöihin tarvitaan mielikuvi- tusta, voimme pohtia myös keskustelun paikkoja ja raameja uudella tapaa luovasti.

Nuoret toivovat lisää rehellistä tulevaisuuskeskustelua. Ilmastokysymyksissä on erityinen sukupolvipoliittinen ulottuvuutensa, sillä nuoret kohtaavat nykymuotoisesta järjestelmästä ja elämäntavastamme materialisoituvat uhkakuvat. Siksi keskustelu voi sisältää myös kriittisiä sävyjä, ja utopioiden ohella myös dystopioita. Tämän ei silti tarvitse tarkoittaa lamaantumista tai vaipumista epätoivoon, kuten nuorten aktivistien haastattelut osoittavat. Dystooppinenkaan näköymä ei poista mahdollisuutta hyvän kuvittelulle.

Kiitokset

Kiitämme lämpimästi tutkimuksen rahoittajaa Sitraa ja sen Tulevaisuuden uudistajat -hanketta. Mikko Dufva ja Jenna Lähdemäki-Pekkinen jakoi-
vat ajatuksiaan ja kannustusta sekä kommentoivat asiantuntemuksella. Hankkeen ohjausryhmään kuuluivat heidän lisäksi nuorten aktivismin ja ilmastokysymysten ekspertit Päivi Honkatukia, Sofia Laine sekä Leo Stranius – kiitokset teille! Kiitämme erikseen myös Sitran Mari Pantsaria, jonka kiinnostus hankkeen aiheita kohtaan oli keskeistä yhteistyön käynnistämiseksi.

Nuorisotutkimusseuran tutkijayhteisö tuki tutkimusideoiden ja -toteutuksen kehittelyä. Koronakevät aiheutti päänvaivaa tutkimusaineiston keruulle ja sen tutkimuseettiselle toteuttamiselle – kiitämme Yhteiskuntatieteellistä tietoaarkistoa sujuvasta ja asiantuntevasta avusta näiden kysymysten ratkaisemisessa.

Kiitos myös Aino Huotarille, Merja Kylmäkoskelle ja Heta Heiskaselle monenlaisesta vetoavusta hankkeen valmistelussa ja sen aikana. Lisäksi kiitokset monille muille, joiden kanssa olemme käyneet virittäviä keskusteluja asian tiimoilta, mutta joita emme tässä yhteydessä mainitse erikseen nimeltä. Eniten olemme kiitollisia nimettömille nuorille haastateltaville ja havainnoimillemme tulevaisuuden tekijöille.

Lähteet

Allaste, Airi-Alina & Saari, Kari 2019. Social Media and Participation in Different Socio-political Contexts: Cases of Estonia and Finland. *Young* 28 (2), 138–156.

Anderson, Kevin & Broderick, John F. & Stoddard, Isak 2020. A factor of two: how the mitigation plans of 'climate progressive' nations fall far short of Paris-compliant pathways. *Climate Policy* 20 (10), 1290–1304.

Barnhill, David Landis 2011. Conceiving Ecotopia. *Journal for the Study of Religion, Nature and Culture* 5 (2), 126–144.

Bergmann, Zoe & Ossewaarde, Ringo 2020. Youth climate activists meet environmental governance: ageist depictions of the FFF movement and Greta Thunberg in German newspaper coverage. *Journal of Multicultural Discourses* 15 (3), 267–290.

Bertaux, Daniel & Thompson, Paul 1997. *Pathways to Social Class: A Qualitative Approach to Social Mobility*. Oxford: Clarendon Press.

BIOS 2019a. Ekologinen jälleenrakennus. <https://eko.bios.fi> (haettu 28.7.2020).

BIOS 2019b. Ekologinen jälleenrakennus on politiikan uusi kehyskertomus. Nettisivusto julkaistu tänään osoitteessa eko.bios.fi. *Epressi* 7.10.2019. (haettu 28.7.2020).

Bloch, Ernst 1986. *The Principle of Hope*. Oxford: Basil Blackwell.

Bowman, Benjamin 2019. Imagining future worlds alongside young climate activists: a new framework for research. *Fennia* 197 (2), 295–305.

Cassegård, Carl & Thörn, Håkan 2018. Toward a postapocalyptic environmentalism? Responses to loss and visions of the future in climate activism. *Environment and Planning E: Nature and Space* 1 (4), 561–578.

Cavell, Stanley 1995. Time after Time. Stanley Cavell on the Future Today. *London Review of Books* 17(1). <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v17/n01/stanley-cavell/time-after-time> (haettu 10.8.2020).

Climate Move 2020. Usein kysyttyä. <https://climatemove.fi/usein-kysyttya/> (haettu 30.7.2020).

Colburn, Nadia 2020. Coronavirus and climate activism: five common lessons. *Open Democracy* 31.3.2020. <https://www.opendemocracy.net/en/transformation/coronavirus-and-climate-activism-five-common-lessons/> (haettu 4.8.2020).

Czarnocki, Jan & LaRue, Teo 2020. Comfortably Numb in the Midst of the Corona Crisis. *European View* 19 (1), 103–107.

Edgerly, Stephanie & Vraga, Emily K. & Bode, Leticia & Thorson, Kjerstin & Thorson, Esther 2018. New Media, New Relationship to Participation? A Closer Look at Youth News Repertoires and Political Participation. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 95(1), 192–212.

Elokapina 2020. Periaatteet ja arvot. <https://elokapina.fi/principles-and-values/> (haettu 30.7.2020).

Eskelinen, Teppo 2019. Demokratia utopiana & sen vastavoimat. Tampere: Vastapaino.

Eskonen, Hanna/Yle 29.3.2020. Päästöt laskevat nyt rytinällä, mutta onko koronavirus hyvä uutinen ilmastonmuutoksen kannalta? Päinvastoin, sanoo tutkija: "Tämä on pelottava oppitunti". [Yle Uutiset 29.3.2020](#) (haettu 8.6.2020).

Frøshaug, Andrea Skjold & Andreasson, Ulf 2020. Demokratia ja ilmastotoimet Pohjoismaissa – yhteinen suunta, erilaiset kysymykset <https://pub.norden.org/nord2020-034/nord2020-034.pdf> (pdf; haettu 3.7.2020).

Greenpeace Suomi 25.3.2020. Talouden elvytystoimilla vauhtia ekologiseen jälleenrakennukseen. <https://www.greenpeace.org/finland/tiedotteet/4053/talouden-elvytystoimilla-vauhtia-ekologiseen-jalleenrakennukseen/> (haettu 7.8.2020).

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) 2012. Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Haberl, Helmut & 15 muuta kirjoittajaa. 2020. A systematic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions, part II: synthesizing the insights. *Environmental Research Letters* 15 (6).

Habermas, Jürgen 1996. *Between Facts and Norms*. Cambridge: Polity.

Han, Heejin & Ahn, Sang Wuk 2020. Youth Mobilization to Stop Global Climate Change: Narratives and Impact. *Sustainability* 2020, 12, 4127.

Hart, Roger A. 1992. *Children's Participation. From Tokenism to Citizenship*. Innocenti Essays No. 4. Florence: Unicef International.

Harvey, Fiona/The Guardian 2020. World has six months to avert climate crisis, says energy expert. [The Guardian](#) 18.6.2020 (haettu 29.6.2020).

Heidegger, Martin 2007. *Tekniikka ja käänne*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

Holmberg, Arita & Alvinus, Aida 2020. Children's protest in relation to the climate emergency: A qualitative study on a new form of resistance promoting political and social change. *Childhood* 27 (1), 78–92.

HS/Helsingin Sanomat 7.5.2020. Epidemian vaurioiden korjaamisessa kannattaa lähteä liikkeelle myös ilmastopolitiikan kannalta oikeaan suuntaan. [Pääkirjoitus. Helsingin Sanomat 7.5.2020](#) (haettu 2.9.2020).

Jabberi, Fatma & Laine, Sofia 2015. Spaces of dialogue? The case of the World Social Forum Tunis 2013 from the perspective of young, local volunteers. *Global Studies of Childhood* 5 (2), 178–190.

Jacobsson, Diana 2020. Young vs old? Truancy or new radical politics? Journalistic discourses about social protests in relation to the climate crisis. *Critical Discourse Studies*, DOI: 10.1080/17405904.2020.1752758

Johns-Putra, Adeline 2016. Climate change in literature and literary studies: from cli-fi, climate change theater and ecopoetry to ecocriticism and climate change criticism. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change* 7 (2) 266–282.

Kakenmaster, William 2019. Articulating Resistance: Agonism, Radical Democracy and Climate Change Activism. *Millennium: Journal of International Studies* 47 (3) 373–397.

Kaukko, Mervi & Kemmis, Stephen & Heikkinen, Hannu & Kiilakoski, Tomi 2020. Learning to survive amidst two crises: Can the coronavirus pandemic help us change our practices to prepare for the impending eco-crisis? Lähetetty arvoitavaksi.

Keski-Heikkilä, Anni/HS 2020. [Hiekkalaatikolta radikaaliksi](#). Helsingin sanomat 27.7.2020. (haettu 27.7.2020).

Kozinets, Robert 2015. *Netnography: Redefined*. Lontoo: SAGE.

Kulovesi, Kati & Honkonen, Tuula & Ollikainen, Markku ym. 2019. Kohti ilmastokestävää maailmaa ja Suomea – päästöjen vähentämisen perspektiivit ja toimijat. Suomen Ilmastopaneeli, Policy Brief. [Saatavilla osoitteessa](#) (pdf, haettu 4.8.2020).

Laine, Sofia 2011. *Young Actors in Transnational Agoras*. Publications 121. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Laine, Sofia & Myllylä, Martta 2019. Political chronotopes of youth engagement: Towards more inclusive and enabling environments. In Elena Sánchez-Montijano & Jose Sánchez Garcia (eds.) *Youth at the Margins: Perspectives on Arab Mediterranean Youth*. Abingdon-on-Thames: Routledge.

Levitas, Ruth 2003. Introduction: the elusive idea of utopia. *History of the Human Sciences* 16 (1), 1–10.

Levitas, Ruth 2013. *Utopia as Method. The Imaginary Reconstitution of Society*. New York: Palgrave Macmillan.

Luhtakallio, Eeva 2019. Group formation, styles, and grammars of commonality in local activism. *The British Journal of Sociology* 70 (4).

Lundbom, Pia 2016. [Eläinten puolustajat. Suomalaisen eläinoikeusaktiivismin muuttuva poliittinen tyyli ja toiseus](#). Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 570. Jyväskylän yliopisto (haettu 10.8.2020).

Lyttimäki, Jari 2020. Ilmastonmuutos isosti otsikoissa – kirittääkö uutisointi kestävyysmurrokseen? *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2), 191–196.

Lähde, Ville 2013. *Niukuuden maailmassa*. Tampere: niin&näin.

Marquart-Pyatt, Sandra T. 2012. Explaining Environmental Activism Across Countries. *Society & Natural Resources* 25 (7), 683–699.

Mervaala, Erkki & Mäki, Markus 2020. Tyhjät sanat. Hyvän sään aikana 4.5.2020. <https://hyvansaanaikana.fi/tyhjat-sanat/> (haettu 10.6.2020).

Myllyniemi, Sami (toim.) 2017. *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi 2019. Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoneuvosto, 9–112.

Nairn, Karen 2019. Learning from Young People Engaged in Climate Activism: The Potential of Collectivizing Despair and Hope. *Young* 27 (5), 435–450.

Niinistö, Meeri/Yle 2020. "Ilmastoaktivisti Atte Ahokas, 16, joutuu kestämään nettitörkyä: 'Haukutaan, käydään henkilökohtaisuuksiin!'" Yle.fi 11.2.2020. Saatavilla osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-11197355> (haettu 24.4.2020).

O'Brien, Karen & Selboe, Elin & Hayward, Bronwyn M. 2018. Exploring youth activism on climate change: dutiful, disruptive, and dangerous dissent. *Ecology and Society* 23 (3).

Ojala, Maria 2012. Hope and climate change: the importance of hope for environmental engagement among young people. *Environmental Education Research* 18 (5), 625–642.

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) 2019. Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Piispa, Mikko 2018. Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta. Helsinki: Teos.

Piispa, Mikko & Myllyniemi, Sami 2019. Nuoret ja ilmastonmuutos. Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometrien valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (1), 61–69.

Puuronen, Vesa & Saari, Kari (toim.) 2017. Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen ja oikeistopopulismi. *Julkaisuja 192*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Reponen, Tuulia 1.5.2020. [Vappupuhe: kohti uutta normaalia](#). Elokapinan blogi 1.5.2020 (haettu 10.8.2020).

Rigatelli, Sara/Yle 2019. Hallitus, rajoita oikeuksiasi! Pandemia saa ihmiset kaipaamaan vahvoja johtajia, mutta seuraukset voivat olla salakavalat demokratialle Suomessakin. [Yle Uutiset 19.8.2020](#) (haettu 20.8.2020).

Ripple, William & Wolf, Christopher & Newsome, Thomas M. & Barnard, Phoebe & Moomaw, William R. 2020. World Scientists' Warning of a Climate Emergency. *BioScience* 70 (1), 8–12.

Seppälä, Lauri 2019. "Talouskasvun irrottaminen materiasta vaatii valtavaa muutosta – 'Suomalaistenkin elintaso nojaa muun maailman luonnonvaroihin'". [Suomen Kuvalehti 23.7.2019](#) (haettu 26.7.2020).

Spash, Clive L. 2020. 'The economy' as if people mattered: revisiting critiques of economic growth in a time of crisis. *Globalizations*. DOI: 10.1080/14747731.2020.1761612

Stern, Paul C. 2000. Toward a Coherent Theory of Environmentally Significant Behaviour. *Journal of Social Issues* 56 (3), 407–424.

Stoknes, Per 2015. *What We Think About When We Try Not To Think About Global Warming. Toward a New Psychology of Climate Action*. London: Chelsea Green Publishing.

Suomen Luonnonsuojeluliitto 3.4.2020. Tarvitsemme tulevaisuusinvestointeja luonnon ja ilmaston hyväksi. <https://www.sll.fi/2020/04/03/tarvitsemme-tulevaisuusinvestointeja-luonnon-ja-ilmaston-hyvaksi/> (haettu 30.7.2020).

Suurpää, Leena & Sumiala, Johanna & Hjelm, Titus & Tikka, Minttu 2015. Studying youth in the streets of the media city – Field notes on a relational perspective. *Observatorio (OBS*)*, 171–191.

Taanila, Mika 2002. Tulevaisuus ei ole entisensä. Dokumenttielokuva Erkki Kurenniemestä. Kinotar oy.

Thorson, Kjerstin & Wang, Luping 2020. Committed Participation or Flashes of Action? Mobilizing Public Attention to Climate on Twitter, 2011–2015. *Environmental Communication*, 14 (3), 347–363.

Toivanen, Tero 2020. Kuka haluaa takaisin normaaliin? Pääkirjoitus. *Tiede & Edistys* 1/2020, 3–12.

Vadén, Tere & Lähde, Ville & Majava, Antti & Järvensivu, Paavo & Toivanen Tero & Eronen, Jussi T. 2020. Raising the bar: on the type, size and timeline of a 'successful' decoupling. *Environmental Politics*, DOI: 10.1080/09644016.2020.1783951

Valtioneuvosto 2019. "Suomella on hyvät mahdollisuudet kestäväen kehityksen mukaiseen ekologiseen jälleenrakentamiseen". Marinin hallituksen hallitusohjelma: 3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/hiilineutraali-ja-luonnon-monimuotoisuuden-turvaava-suomi> (haettu 7.7.2020).

Vihma, Antto & Reischl, Gunilla & Nonbo Andersen, Astrid & Berglund, Sofie 2020. Climate change and populism. Comparing the populist parties' climate policies in Denmark, Finland and Sweden. [FIIA report June 2020/64](#). Helsinki: Finnish Institute of International Affairs.pdf, haettu 7.7.2020).

Värri, Veli-Matti 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.

Wahlström, Mattias & Kocyba, Piotr & De Vydt, Michiel & de Moor, Joost (Eds.) 2019. [Protest for a future](#): Composition, mobilization and motives of the participants in Fridays For Future climate protests on 15 March, 2019 in 13 European cities (pdf; haettu 6.6.2020).

Wiedmann, Thomas & Lenzen, Manfred & Keyßer, Lorenz T. & Steinberger, Julia K. 2020. Scientists' warning on affluence. *Nature Communications* 11, 3107.

Ylä-Anttila, Tuomas 2010. Poliitiikan paluu. Globalisaatioliike ja julkisuus. Tampere: Vastapaino.

Liite: Tutkimusaineisto, menetelmät ja tutkimusetiikka

Tutkimusaineisto on kerätty vuoden 2020 aikana etnografian ja haastatteluiden keinoin nuorten ilmastoaktivistien toimintaympäristöissä. Varsinainen kenttätyöjakso painottui helmi–kesäkuulle. Etnografiassa seurasimme nuoria niissä tilanteissa ja ympäristöissä, joissa he olivat vaikuttamassa: siis erilaisissa ilmastoaktioissa, kuten mielenilmauksissa, kuulemistilaisuuksissa ja ilmastoaiheisissa tapahtumissa. Koronakriisin myötä merkittävä osa etnografisesta tutkimuksesta tapahtui verkossa ja toteutettiin niin sanotun netnografian (Kozinets 2015) keinoin. Netnografisen havainnoinnin kohteena olivat muun muassa ilmastoa ja tulevaisuutta käsittelevät webinaarit ja konferenssit sekä sosiaalisessa mediassa tapahtuvat kannanotot ja mielenilmaukset.

Etnografisen havainnoinnin ohella haastateltiin 18 nuorta ilmastoaktivistia tai -vaikuttajaa. Iältään haastatellut ovat 17–28-vuotiaita, keskimäärin noin 23-vuotiaita. Sukupuolijakauma painottuu naisiin, joita on noin kaksi kolmasosaa haastatelluista. Ilmastoliikkeen sukupuolijakauman naispainotisuus on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa (mm. Wahlström ym. 2019; ks. myös Frøshaug & Andreasson 2020). Nuorisobarometrin 2018 mukaan nuoret naiset ovat miehiä huolestuneempia ympäristöasioissa, joka tosin selittyy osin naisten keskimäärin korkeammalla koulutustasolla (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 77). Näin aineistomme painottuminen naisiin on odotusten mukaista. Haastateltavia on tavoitettu eri puolilta Suomea, joskin ilmastoaktivismi itsessään keskittyy etelän kasvukeskuksiin ja varsinkin Helsinkiin, ja se näkyy myös haastateltavien taustoissa. Monet ovat muuttaneet etelän kaupunkeihin ja etenkin Helsinkiin opiskelemaan, elleivät ole sieltä alunperin kotoisin. Aineistoon tavoitettiin kuitenkin myös tutkittavia muualta Suomesta. Haastateltavissa on nuoria erilaisista kulttuurisista ja etnisistä taustoista.

Haastattelujen ohella myös etnografisessa aineistossa laajemmin tuli esille aktivismin ja ilmastoliikkehinnän painottuminen pääkaupunkiseudulle. Lisäksi koronakriisin vuoksi liikkumisrajoitukset ja tapahtumien peruuntumiset vähensivät mahdollisuuksia osallistua muualla Suomessa tapahtuviin ilmastotapahtumiin. Toisaalta netnografian myötä päästiin kiinni myös paikasta riippumattomaan vaikuttamiseen, ja kaduilla tapahtuvien mielenilmausten sijaan perehtymään nuorten vaikuttamisen “virtuaalisen katuun” (Suurpää ym. 2015; Laine & Myllylä 2019). Aineistoa kerättyä tuli useampaan otteeseen ilmi, että poikkeustila on myös tietyllä tapaa tasa-arvoistanut vuorovaikutusta alueellisesti: kaikki ovat etäyhteydellä, eivät vain “maakuntien” asukkaat. Keskuksen ja periferian suhteet ovat asettuneet uudelleen. Koronakevät toi samalla uusia ja innovatiivisia vaikuttamisen keinoja ja kanavia, joskin samaan aikaan se on kaventanut demokraattisen osallistumisen mahdollisuuksia toisaalla, “fyysisessä maailmassa”.

Nutopia-hanke noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) suosittamia eettisiä käytäntöjä aineistojen käytössä ja arkistoinnissa sekä seuraa organisaatioiden (Nuorisotutkimusseura, Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto) ohjeistuksia aineistonhallinnasta, tietoturvasta ja tietosuojasta. Haastatteluihin osallistuneille kuvattiin hankkeen toteutus, tavoitteet ja

rahoitus, jotta voitiin varmistaa informoitu suostumus. Hankkeen tietosuojaseloste löytyy osoitteesta:

<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/nutopia>.

Julkaisuissa käytetään vain sitaatteja, joista yksittäinen henkilö ei ole tunnistettavissa.

Koronakriisin puhkeamisen myötä tutkimuksen toteutusta oli muutettava käytännöllisistä, terveydellisistä ja eettisistä syistä. Ilmastotapahtumia, joissa oli tarkoitus tehdä etnografiaa, peruttiin koko keväältä, ja haastattelujen toteutus vaihtui kasvokkaisesta etäyhteyksiin. Samalla ilmastovaikuttamisen luonne ja mahdollisuudet muuttuivat voimakkaasti. Kasvokkainen ja kaduilla tapahtuva vaikuttaminen siirtyi verkkoon ja ilmastoaktivismissa ja -liikehdinnässä mietittiin ja otettiin käyttöön uusia toimintatapoja.

Haastattelut toteutettiin etäyhteydellä (videopuhelulla) koronakriisin ja sen muodostaman poikkeustilan myötä. Tämä edellytti tutkimuseettisten ja tietoturvaan liittyvien seikkojen varmistamista uusissa olosuhteissa. Kasvokkainen haastattelu on perinteisesti suosittu tapa toteuttaa tutkimushaastattelut, mutta huolellisella ja asianmukaisella haastatteluja edeltävällä taustoituksella ja yhteydenpidolla pystyttiin luomaan hyvät lähtökohdat luottamuksellisen haastattelun tekemiselle myös verkon kautta. Koronakriisin poikkeustila edesauttoi sikäli, että monet haastateltavat olivat nopeasti tottuneet etäyhteysoskentelyyn. Toisaalta videopuhelu oli vallitsevassa tilanteessa turvallinen ja aiempaa luontevampi tapa puhua asioista.

Tutkimusasetelmaan korona vaikutti myös siten, että aineistonkeruussa (kuten haastattelukysymyksissä) huomioitiin poikkeustilan aiheuttamat muutokset. Kysymyksissä haarukoitiinkin uudella tapaa muun muassa koronan vaikutusta tulevaisuuskeskusteluihin, demokratian tilaan ja poliittiseen vaikuttamiseen. Lisäksi korona edellytti uudenlaisten tutkimus- ja aikalaiskeskustelujen seuraamista utopioita ja tulevaisuudenkuvia jäljittävässä hankkeessa.

Tutkimuksen myötä tuli jo varhain esille erilaisia jakolinjoja, joiden kautta nuoret jäsensivät itseään suhteessa muihin kentällä toimiviin nuoriin. Alueellinen ja kulttuurinen erottelu “etelän nuoriin” ja “muuhun Suomeen” nousi ajoittain esiin, kuten myös etniseen ja kulttuuriseen taustaan liittyvät kysymykset toimijuudesta ja erilaisista rooleista. Alueellisen ja kansallisen identiteetin lisäksi nuoret työstivät eri tavoin suhdetta ilmastoliikkeeseen ja -aktivismiin, ja rakensivat sitä kautta myös itselleen omalta tuntuva positiota ja identiteettiä. Myös esimerkiksi paikallisuuden ja globaaliuden ulottuvuudet näkyivät tutkimuksessa eri tavoin. Lisäksi ilmastoliikehdinnän sisällä erilaiset ryhmittymät ja yhteenliittymät, joista nuoret löysivät ja löytävät paikkansa, toimivat eri tavoin niin suhteessa toisiinsa kuin laajemmin demokraattisiin instituutioihin ja vaikuttamisen areenoihin. Näiden ulottuvuuksien tarkempi tarkastelu jää kuitenkin toiseen yhteyteen ja tuleviin analyysiin.

Kirjoittajista

Mikko Piispa (VTM, tohtorikoulutettava) tutkii ilmastoaktivismia, nuorten utopioita sekä liikkumisen ja matkailun käytänteitä ja arvoja. Nutopian lisäksi Piispa on toiminut tutkijana monenkirjavissa muissa nuorisotutkimuksen alaan kuuluvissa hankkeissa. Hänen aiemmat tutkimuksensa ovat käsitelleet muun muassa huippu-urheilijoita, taiteilijoiden työtä, dopingin käyttöä, huumekuolemia ja nuorten tupakkatuotteiden käyttöä. Piispa kirjoittaa säännöllisesti myös yleistajuisia tekstejä, kirjoja ja muita julkaisuja (mm. tietokirja Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta).

Anni Ojajärvi (VTT, sosiologia) on taustaltaan nuorisotutkija, joka tarkastelee tutkimusteemoja mieluiten etnografisten linssien kautta. Hänen aiemmat tutkimuksensa liittyvät muun muassa nuorten alakulttuureihin, ylisukupolviseen aineettomaan perintöön, terveyskäyttäytymisen sosiokulttuuriseen määrittymiseen sekä varusmiesten terveystajuun. Tutkimustyön ohella Ojajärvi toimii asiakaslähtöisenä kehittäjä Solitalla ja haluaa tuoda sosiaalityöllisen ymmärryksen ja tutkimuksen osaksi organisaatioiden päätöksentekoa sekä palveluiden suunnittelua.

Tomi Kiilakoski (FT, dosentti) toimii vastaavana tutkijana Nuorisotutkimusverkostossa. Hän on ollut kiinnostunut nuorten osallisuudesta, vaikuttamisesta, nuorisotyön käytännöistä sekä koulusta yhteiskunnallisena instituutiona. Hän osallistuu aktiivisesti nuorten palveluiden kehittämiseen paikallisella ja valtiollisella tasolla.

SITRA

SITRA MUISTIO 2020

Sitran julkaisemat muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi tuotettuja sisältöjä.

ISBN 978-952-347-187-0 (PDF)
www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11–13
PL 160
00181 Helsinki
Puhelin 0294 618 991
 @SitraFund